

UCHWAŁA NR

RADY MIASTA GDYNI

z dnia 2024 r.

w sprawie przyjęcia "Programu opieki nad zabytkami Miasta Gdyni na lata 2023-2026"

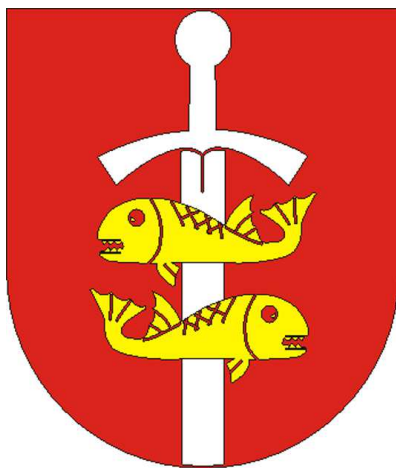
Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 609; zm.: Dz. U. z 2024 r. poz. 721.) i art. 87 ust. 1 - 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292), uchwala się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Program opieki nad zabytkami Miasta Gdyni na lata 2023 – 2026", zaopiniowany pozytywnie przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stanowiący załącznik nr 1 do Uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego.

Przewodniczący Rady Miasta Gdyni:
Tadeusz Szemiot

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA GDYNI
na lata 2023-2026

Gdynia 2023

SPORZĄDZAJĄCY

Prezydent Miasta Gdyni

Opracowanie:

mgr inż. arch. Tomasz Błyskosz

oraz

Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków

Urząd Miasta Gdyni

Al. Marszałka Piłsudskiego 52/54

81-382 Gdynia

Zawartość opracowania

1.	Wstęp.....	4
2.	Podstawa prawna opracowania i cele programu ochrony zabytków w świetle ustawy o ochronie zabytków.....	5
3.	Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami	5
3.1.	Obowiązek konstytucyjny ochrony zabytków	5
3.2.	Zasady ochrony zabytków w świetle ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.....	5
3.3.	Zadania samorządu z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami	6
3.4.	Inne uregulowania prawne.....	7
4.	Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zabytków.....	8
4.1.	Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	8
4.1.1.	Narodowa Strategia Rozwoju Kultury w latach 2004-2020	8
4.1.2.	Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026.....	9
4.2.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa.....	9
4.2.1.	Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030	9
4.2.2.	Regionalny Program Fundusze Europejskie dla Pomorza na lata 2021-2027.....	10
4.2.3.	Regionalny Program Strategiczny w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej – Pomorska Podróż	11
4.2.4.	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030	11
4.2.5.	Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2021-2024	12
5.	Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	13
5.1.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie miasta	13
5.1.1.	Strategia Rozwoju Gdyni 2030	13
5.1.2.	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gdyni	13
5.1.3.	Ochrona dziedzictwa kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w mieście Gdynia	14
5.2.	Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta ..	16
5.2.1.	Krajobraz kulturowy	16
5.2.2.	Układy ruralistyczne i urbanistyczne	17
5.3.	Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	19
5.3.1.	Pomnik Historii	19
5.3.2.	Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków	19
5.3.3.	Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków	50
5.3.4.	Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków	50
5.4.	Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	50
5.4.1.	Obiekty nieruchome	51
5.4.2.	Nieruchome zabytki (stanowiska) archeologiczne	51
5.4.3.	Zabytki w zbiorach muzealnych i innych	58
5.5.	Obiekty proponowane do objęcia ochroną	59
5.6.	Dziedzictwo niematerialne	60
5.7.	Zabytki o najwyższym znaczeniu dla miasta	60
5.8.	Charakterystyczne obiekty i elementy dziedzictwa kulturowego	61
6.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego miasta. Analiza szans i zagrożeń	62
7.	Założenia programowe	63

8.	Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami	66
8.1.	Instrumenty prawne	66
8.2.	Instrumenty koordynacji	67
8.3.	Instrumenty finansowe.....	67
8.4.	Instrumenty społeczne	67
8.5.	Instrumenty kontrolne	67
9.	Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami	68
10.	Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	68
10.1.	Publiczne źródła finansowania	68
11.	Realizacja przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	72

1. WSTĘP

Gminny program opieki nad zabytkami jest podstawowym dokumentem służącym podejmowaniu działań dotyczących inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego przez jednostki samorządu terytorialnego.

Niniejszy dokument stanowi kontynuację trzech poprzednich programów opieki nad zabytkami Miasta Gdyni¹, w których wskazano najważniejsze działania związane z zabytkami miasta. Analiza ich funkcjonowania w minionych latach wykazała, że zaproponowany cel strategiczny, priorytety i kierunki działań przyjęto prawidłowo. Zrealizowane w tym czasie działania przyniosły wymierne pozytywne efekty w postaci podjętych wielu inicjatyw na rzecz ratowania i rewaloryzacji zabytków Gdyni. W tych przedsięwzięciach szczególną, dużą rolę odegrały społeczności lokalne, właściciele i użytkownicy. Przydatność obowiązującego dokumentu pozwala na kontynuację prowadzonych działań. Wprowadzone zmiany uwzględniają nowe uwarunkowania prawne, społeczne i gospodarcze, a także obecny stan zachowania zasobu oraz przeprowadzone działania.

Głównym celem tego opracowania jest dążenie do dalszej poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego położonego na terenie gminy, w szczególności w zakresie stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych oraz zachowania krajobrazu kulturowego. Realizacja tego celu będzie się odbywała poprzez wskazane w dokumencie kierunki działań w ramach trzech zdefiniowanych priorytetów.

Program opracowany został na najbliższe cztery lata i będzie cyklicznie aktualizowany. Dwa lata od ogłoszenia w dzienniku urzędowym prezydent miasta sporządzi sprawozdanie z jego wykonania, które przedstawi radzie miasta. Prowadzony w trakcie realizacji programu monitoring umożliwi uwzględnianie nowych uwarunkowań prawnych, społecznych i gospodarczych oraz sprecyzowanie lub modyfikację założonych celów.

Wskazane w obecnym dokumencie kierunki działań są zgodne z krajowymi, wojewódzkimi i gminnymi dokumentami programowymi oraz odpowiadają aktualnym ustawowym regulacjom z dziedziny ochrony zabytków w Polsce.

Ilekoć w tekście jest mowa o *programie opieki*, oznacza to Program opieki nad zabytkami Miasta Gdyni na lata 2023-2026.

¹ Programu opieki nad zabytkami Miasta Gdyni na lata 2011-2014 przyjętego Uchwałą nr XIV/269/11 Rady Miasta Gdyni z dnia 23 listopada 2011 r., Programu opieki nad zabytkami Miasta Gdyni na lata 2015-2018 przyjętego Uchwałą nr XV/310/15 Rady Miasta Gdyni z dnia 30 grudnia 2015 r. oraz Programu opieki nad zabytkami Miasta Gdyni na lata 2019-2022 przyjętego Uchwałą nr XIX/479/19 Rady Miasta Gdyni z dnia 27 listopada 2019 r.

2. Podstawa prawna opracowania i cele programu opieki w świetle ustawy o ochronie zabytków

Podstawą prawną niniejszego opracowania jest Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840 z późn. zm.).

Program Opieki nad Zabytkami Miasta Gdyni na lata 2023-2026, zgodnie z zapisami art. 87 ust. 2 ustawy ma na celu:

- 1) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 2) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 3) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 4) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 5) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 6) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami

3.1. Obowiązek konstytucyjny ochrony zabytków

Na obowiązek ochrony zabytków wskazuje Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.² W myśl art. 5 Konstytucji „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego (...). Istotnym składnikiem tego dziedzictwa są zabytki, które w swych niematerialnych wartościach są dobrem wspólnym”. Tymczasem art. 82 Konstytucji wskazuje, iż obowiązkiem Obywatela (...) jest troska o dobro wspólne”. Ponadto w art. 6 wskazano, iż „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”, zaś art. 73 gwarantuje wolność korzystania z dóbr kultury.

3.2. Zasady ochrony zabytków w świetle ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Podstawowym dokumentem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami jest wskazana wyżej ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Definiuje ona **pojęcie zabytku** - nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytki podlegają ochronie i opiece bez względu na stan zachowania. Podzielono je na grupy:

- zabytki nieruchome, do których zaliczają się: krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, a zwłaszcza kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,
- zabytki ruchome: dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty, militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i order, wytwory

² Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z 2001 r. Nr 28, poz. 319, z 2006 r. Nr 200, poz. 1471, z 2009 r. Nr 114, poz. 946).

techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne.

- zabytki archeologiczne: pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać także: nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej (art. 6).

Organami ochrony zabytków są:

- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków,
- wojewoda, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków. Wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może powierzyć w drodze porozumienia wykonywanie części kompetencji wojewódzkiego konserwatora zabytków gminom i powiatom, z wyjątkiem prowadzenia rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez administrację publiczną działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę, kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Formami ochrony zabytków są (art. 7):

- wpis do rejestru zabytków,
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwalaniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

3.3. Zadania samorządu z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami

Opracowanie programu opieki nad zabytkami jest zadaniem własnym samorządu terytorialnego. Prezydent miasta sporządza na okres czterech lat gminny program opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 1). Program przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 87 ust. 3). Następnie dwa lata od ogłoszenia w dzienniku urzędowym prezydent miasta sporządza sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy (art. 87 ust. 4 i 5). Po okresie obowiązywania programu dokument ten powinien zostać zaktualizowany.

Ponadto ustawa ta nakłada na organy administracji publicznej **obowiązek** (art. 4):

- zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowania i utrzymania;
- zapobiegania zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremniania niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałania kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględniania zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Jednocześnie definiuje ona **pojęcie opieki nad zabytkiem**, tym samym nakładając na jego właściciela lub posiadacza obowiązek zapewnienia warunków (art. 5):

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,

- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

A zatem zadaniem własnym jednostki samorządu terytorialnego jest m.in. sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada.

Organ stanowiący gminy może udzielić dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale (art. 81).

Ponadto należy wskazać, iż ochrona zabytków i opieka nad zabytkami winna być uwzględniana również w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Zadania z zakresu ochrony zabytków zawarte są również w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym³. Art. 7 ust. 1 pkt. 9 tej ustawy stanowi, iż „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: kultury, w tym gminnych bibliotek i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

3.4. Inne uregulowania prawne

Obowiązek ochrony zabytków uwzględniony został również w innych ustawach, takich jak:

- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym⁴,
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁵,
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska⁶,
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody⁷,
- ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej⁸,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie⁹,
- ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych¹⁰,
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami¹¹,
- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach¹²,
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach¹³,
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym spisie archiwalnym i archiwach¹⁴,
- ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych¹⁵,
- ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach¹⁶.

Uwarunkowania prawne w zakresie systemu ochrony zabytków archeologicznych zdefiniowane są w art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2013 r. o ochronie zabytków i opiece

³ t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40, 572, 1463, 1688

⁴ t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 977, , 1506, 1597, 1688, 1890, 2029

⁵ t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 682, 553, 967, 1506, 1597, 1681, 1688, 1762, 1890, 1963, 2029.

⁶ t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2556, 2687, z 2023 r. poz. 877, 1506, 1688, 1719, 1762, 1890, 1963, poz. 2029.

⁷ t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1336, 1688, 1890.

⁸ t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 194, z 2023 r. poz. 1662.

⁹ t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 571.

¹⁰ t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 887, 1688.

¹¹ t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 344, 1113, 1463, 1506, 1688, 1762, 1906, 2029.

¹² t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 385.

¹³ t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2393.

¹⁴ t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 164.

¹⁵ t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2409, z 2023 r. poz. 1597, 1688.

¹⁶ t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1356, 1688, 1933.

nad zabytkami oraz art. 101 pkt. 2 lit. f ustawy z dnia 27 kwietnia 2011 r. Prawo Ochrony Środowiska, które wynikają z wiążących Polskę zapisów prawa międzynarodowego, w szczególności Europejskiej Konwencji o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego¹⁷ – tj. art. 4 pkt. i, ii oraz art. 5 pkt. i lit. a.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zabytków

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

4.1.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury w latach 2004-2020

Misją *Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020* był zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów¹⁸.

- W 2005 r. Ministerstwo Kultury wydłużyło horyzont czasowy *Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2007-2013*¹⁹ do roku 2020.

Instrumentami realizacji NSRK były Programy Operacyjne, które określały szczegółowo system realizacji Strategii w obszarze finansowania działalności kulturalnej ze środków pozostających w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Ochrona dziedzictwa kulturowego odbywała się poprzez Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”²⁰. Składała się z następujących priorytetów:

- Ochrona zabytków;
- Wspieranie działań muzealnych;
- Kultura ludowa;
- Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą;
- Ochrona zabytków archeologicznych;
- Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego.

Program opieki zgodny jest z zapisami *Narodowej Strategii Rozwoju Kultury w latach 2004-2020*.

Na dzień sporządzania niniejszego programu nie sporządzono nowego dokumentu *Narodowej Strategii Rozwoju Kultury*.

4.1.2. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026

Dokumentem strategicznym określającym politykę Państwa w obszarze ochrony zabytków jest przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 01.12.2023 r. *Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026*.

Głównym celem *Programu* było stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami, który w okresie 4 lat realizowany był we współpracy z państwowymi instytucjami kultury i organami administracji publicznej w ramach pięciu celów szczegółowych, podzielonych na kierunki działania, tj.:

- Ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości poprzez m.in.:
 - model i system wartościowania zabytków;
 - plany zarządzania dla pomników historii;
 - wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych;
 - system bezpieczeństwa zabytków;
 - projektowanie konserwatorskie.

¹⁷ Sporządzona w La Valetta w dniu 16 stycznia 1992 r., Dz. U. z 1996 r. nr 120, poz. 564.

¹⁸ *Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2020*, s. 74.

¹⁹ przyjęta przez Rząd RP w dniu 21.09.2004 r.

²⁰ *Ibidem*, s. 81.

- Cyfryzacja i podniesienie jakości prowadzenia postępowań administracyjnych poprzez m.in.:
 - cyfryzację procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków;
 - opracowanie i realizację programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.
- Zwiększenie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków poprzez m.in.:
 - wdrożenie i rozwój programu wsparcia zarządzania dziedzictwem archeologicznym (AZP+);
 - digitalizację i udostępnianie zasobu archiwalnego;
 - rozwój portalu zabytek.pl.
- Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego poprzez m.in.:
 - włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach;
 - kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego;
 - wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom.
- Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych poprzez m.in.:
 - wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami;
 - warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich;
 - wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych;
 - inwestycje w obiektach zabytkowych – szkolenia dla samorządów.

Program opieki zgodny jest z zapisami Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa

4.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030²¹

Jest to dokument określający wieloletnią strategię Samorządu Województwa Pomorskiego w zakresie działań na rzecz rozwoju regionu. Został opracowany ze szczególnym uwzględnieniem: skali i kierunków zmian sytuacji społeczno-gospodarczej w województwie i kraju, a także wyzwań rozwojowych stojących przed województwem pomorskim; procesów zachodzących w otoczeniu województwa w wymiarze globalnym, europejskim, bałtyckim i krajowym; polityki przestrzennej województwa wskazanej w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030; doświadczeń wynikających z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020, w tym rekomendacji zawartych w Informacji o postępach realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020; systemu prowadzenia polityki rozwoju kraju oraz legislacji Unii Europejskiej (UE), w tym związanej z uruchomieniem Wieloletnich Ram Finansowych 2021-2027.²²

W strategii zostały określone również wyzwania globalne, takie jak kryzys klimatyczny i degradacja środowiska, cyfryzacja życia i robotyzacja gospodarki, starzenie się społeczeństwa i nierówności społeczne; współczesne zagrożenia naturalne i cywilizacyjne.²³

Program opieki zgodny jest z zapisami Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030.

²¹ Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030, Gdańsk 2021 przyjęta przez Sejmik Województwa Pomorskiego uchwałą nr 376/XXXI/21 z dnia 12 kwietnia 2021 r.

²² *Ibidem*, s. 5.

²³ *Ibidem*, s. 8-12.

4.2.2. Regionalny Program Fundusze Europejskie dla Pomorza na lata 2021-2027²⁴

Regionalny Program Fundusze Europejskie dla Pomorza na lata 2021-2027 jest kontynuacją Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020. i skupia się na wsparciu m. in. sfery gospodarczej, cyfryzacji, energetyki, środowiska, mobilności, edukacji, włączenia społecznego i zdrowia oraz synergii.

Program określa również cele w zakresie bezpieczeństwa środowiskowego i energetycznego; bezpieczeństwa zdrowotnego i wrażliwości społecznej; edukacji i kapitału społecznego; gospodarki, rynku pracy, oferty turystycznej i czasu wolnego oraz mobilności i komunikacji²⁵. Program zakłada m. in. działania mające na celu zachowanie i wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego²⁶, oraz ogólne wzmocnienie roli dziedzictwa poprzez m. in. przywracanie zabytkowym obiektom i przestrzeniom nowych funkcji oraz rozwój dotychczasowych, które służyłyby celom społecznym, kulturalnym i turystycznym²⁷.

Program opieki zgodny jest z zapisami *Regionalnego Programu Fundusze Europejskie dla Pomorza na lata 2021-2027*.

4.2.3. Regionalny Program Strategiczny w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej – Pomorska Podróż²⁸

Regionalny Program Strategiczny w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej – Pomorska Podróż jest narzędziem realizacji *Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020*. Wśród najważniejszych wyzwań stojących przed województwem pomorskim wymieniono *zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego - poprawa stanu zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego poprzez zapewnienie trwania tego dziedzictwa i działania wspierające jego ochronę. Optymalne wykorzystanie potencjałów terytorialnych (przyrodniczego, krajobrazowego i kulturowego) dla rozwoju turystyki w regionie*²⁹. Ponadto zwrócono uwagę na potrzebę opracowania całorocznej, sieciowej i kompleksowej oferty turystycznej oraz kulturalnej.

W ramach zdefiniowanego Celu szczegółowego 1 – *Zachowanie i turystyczne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i naturalnego* określono Priorytet 1.1 - *Opieka i ochrona dziedzictwa kulturowego podkreślający potrzebę wzmocnienia systemowego wsparcia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych oraz kompleksowych renowacji obiektów zabytkowych*. Celem realizowanych w ramach tego priorytetu działań w szczególności jest poprawa stanu zachowania zabytków, trwałe ich zachowanie, a także zwiększenia ich dostępności dla mieszkańców, turystów i inwestorów. Odnowa obiektów i obszarów zabytkowych ma na celu przywrócenie wartości użytkowe i zapewnienie atrakcyjnej ekspozycji zabytkom architektury, zespołom urbanistycznym, ruralistycznym oraz założeniom dworsko-pałacowym.

Program opieki zgodny jest z założeniami *Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej – Pomorska Podróż*.

²⁴ Regionalny Program Fundusze Europejskie dla Pomorza na lata 2021-2027 przyjęty przez Zarząd Województwa Pomorskiego uchwałą nr 1154/485/23 z dnia 28 września 2023 r., tekst: https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/116083/FEP_2021-2027.pdf [strona Portalu Funduszy Europejskich, 12.2023 r.].

²⁵ *Regionalny Program Fundusze Europejskie dla Pomorza na lata 2021-2027*, s.4.

²⁶ *Ibidem*, s. 12.

²⁷ *Ibidem*, s. 36.

²⁸ Regionalny Program Strategiczny w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej – Pomorska Podróż przyjęty przez Zarząd Województwa Pomorskiego uchwałą Nr 397/324/18 z dnia 24 kwietnia 2018 r., tekst: https://strategia.pomorskie.eu/wp-content/uploads/2021/06/Zmiana-RPS-PP_Zal-1-do-uchwaly_397_324_18.pdf [strona Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego, 07.2023 r.].

²⁹ *Ibidem*, s. 15.

4.2.4. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030³⁰.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego określa politykę przestrzenną Samorządu Województwa Pomorskiego na terenie regionu. Ustalenia planu nie stanowią prawa miejscowego, jednakże wiążą gminy przy sporządzaniu studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Przyjęte w przedmiotowym dokumencie cele strategiczne polityki przestrzennego zagospodarowania województwa skonkretyzowane zostały przez kierunki polityki przestrzennego zagospodarowania województwa.

Obszar ochrony dziedzictwa kulturowego ujęty został w kierunku K.3.2. *Ochrona obszarów o charakterystycznym krajobrazie kulturowym lub znaczeniu historycznym*. Wyznaczona polityka przestrzenna skoncentrowana została na:

- zachowaniu, ochronie tożsamości historyczno-kulturowej oraz promocji zasobów i walorów kulturowych województwa, a w szczególności obiektów zabytkowych i założeń przestrzennych,
- rewaloryzacji zdegradowanych przestrzeni o bogatej tradycji historycznej oraz obiektów zabytkowych,
- rozwijaniu i promowaniu szlaków kulturowych ukształtowanych w oparciu o zasoby kulturowe.

Dla przedmiotowego kierunku zdefiniowano 10 zasad zagospodarowania przestrzennego, określających sposób realizacji oraz działania i przedsięwzięcia polityki przestrzennej definiujące zakresy podejmowanych interwencji, służące realizacji tego kierunku. Wśród nich najważniejszymi dla obszaru Gdyni są:

- 3.2.1. Zasada harmonijnego kształtowania zagospodarowania przestrzennego obszarów i obiektów o wartościach kulturowych i krajobrazowych oraz ich otoczenia, w szczególności wpisanych do rejestru oraz wojewódzkiej ewidencji zabytków, ustanowionych pomników historii i parków kulturowych.
- 3.2.2. Zasada ochrony walorów widokowych, w tym panoram oraz przedpoli ekspozycyjnych zabytkowych wsi i miast, obiektów zabytkowych oraz dóbr kultury współczesnej stanowiących dominanty architektoniczne.
- 3.2.3. Zasada ochrony dziedzictwa archeologicznego i udostępniania stanowisk archeologicznych posiadających czytelną formę krajobrazową dla celów dydaktycznych, naukowych i turystycznych, poprzez np. tworzenie parków kulturowych dziedzictwa archeologicznego.
- 3.2.4. Zasada kształtowania w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego sieci szlaków kulturowych, wyposażonych w odpowiednią infrastrukturę towarzyszącą oraz rozpoznawalny w przestrzeni system identyfikacji wizualnej.
- 3.2.5. Zasada kształtowania otoczenia obiektów dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej w sposób kreujący przestrzeń publiczną integrującą mieszkańców, z uwzględnieniem i poszanowaniem wartości kulturowych i krajobrazowych.
- 3.2.6. Zasada stosowania tradycyjnych dla poszczególnych części regionu form architektury wiejskiej (w zakresie bryły, kształtu dachu, detalu architektonicznego i materiałów wykończeniowych).
- 3.2.7. Zasada zachowania wartościowych drewnianych obiektów dziedzictwa kulturowego in situ, a w sytuacjach, które tego wymagają, przenoszenia najwartościowszych obiektów do parków lub muzeów etnograficznych.
- 3.2.8. Zasada obejmowania ochroną planistyczną w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obiektów ujętych w gminnych ewidencjach zabytków oraz wartościowych obiektów historyczno-kulturowych nie objętych dotychczas żadną prawną formą ochrony.

³⁰ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030 przyjęty przez Sejmik Województwa Pomorskiego uchwałą Nr 318/XXX/16 z dnia 29 grudnia 2016 r., tekst:

<https://pbpr.pomorskie.pl/wp-content/uploads/MENU/Plan-zagospodarowania-przestrzennego/PZP-Wojew%C3%B3dztwa-Pomorskiego/Plan-2030/PZPWP%202030%20-%2030.12.2016.pdf>
[strona Pomorskiego Biura Planowania Regionalnego, 07.2023 r.].

- 3.2.9. Zasada określania w treści studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, obszarów i obiektów o wysokich wartościach kulturowych, proponowanych w *Planie* do objęcia ochroną w postaci pomników historii i parków kulturowych. Brak woli określenia tych obszarów wymaga indywidualnego uzasadnienia w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.
- 3.2.10. Zasada uwzględniania w gminnych dokumentach planistycznych programów opieki nad zabytkami, sporządzanych w oparciu o aktualne gminne ewidencje zabytków, a w przypadku braku programów opieki nad zabytkami i ewidencji gminnej, uwzględnianie ewidencji wojewódzkiej³¹.

Program opieki zgodny jest z zapisami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030.

4.2.5. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2021-2024³²

Program opieki nad zabytkami województwa pomorskiego jest podstawowym dokumentem określającym politykę samorządu województwa w obszarze sprawowania opieki nad dziedzictwem kulturowym oraz jego właściwym wykorzystaniem. Obowiązujący kontynuuje politykę zapoczątkowaną programami na lata 2007-2010, 2011-2014 i 2016-2019.

Celem Programu jest Wzmocnienie poziomu ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym województwa pomorskiego służące zachowaniu zabytków, budowaniu tożsamości regionalnej oraz promocji turystycznej regionu. Cel ten stanowi kontynuację dotychczasowych działań oraz dążenia do znaczącej poprawy stanu zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego. Poprawę rozumieć należy jako uchronienie obiektów zabytkowych i krajobrazu kulturowego przed zniszczeniem oraz polepszenie stanu jego zachowania i utrzymania.

Cel strategiczny realizowany jest w ramach dwóch priorytetów:

1. Działania mające na celu zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu i budowanie tożsamości regionalnej, polegające m. in. na uwzględnianiu zapisów miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, ochronie obszarów cennych krajobrazowo, działaniach konserwacyjnych, renowacyjnych i rewaloryzacyjnych, trwałym zachowaniu użytkowania obiektów zabytkowych, adaptacjach zabytkowych obiektów dla nowych funkcji i oznakowywaniu obiektów zabytkowych oraz na opiece nad zabytkami mającej na celu poprawę stanu ich zachowania, wykonywanie badań dokumentacyjnych zabytków i ich zabezpieczenie.
2. Upowszechnienie i popularyzacja dziedzictwa kulturowego regionu polegające na edukacji i popularyzacji wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym, poprzez promocję zabytków, wspieranie działań edukacyjnych i promocyjnych, popularyzację dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, współpracę z instytucjami kultury oraz digitalizację i udostępnianie zasobów o dziedzictwie kulturowym regionu.³³

Program opieki zgodny jest z zapisami Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2021-2024.

³¹ *Ibidem*, s. 172.

³² Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2021-2024 przyjęty przez Sejmik Województwa Pomorskiego uchwałą Nr 455/XXXVIII/21 z dnia 29 listopada 2021 r.

³³ Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2021-2024 s. 46-47.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie miasta

5.1.1. Strategia Rozwoju Miasta Gdyni 2030³⁴

Strategia rozwoju Miasta Gdyni określa w kilkunastoletniej perspektywie cele i priorytety społeczno-gospodarczego rozwoju miasta oraz zadania do jego realizacji.

W dokumencie wizję miasta w 2030 roku zdefiniowano jako: *nowoczesne miasto o bardzo wysokiej jakości życia w skali kraju i Europy, w pełni wykorzystujące potencjał swego położenia. Równocześnie to między innymi miasto osób dumnych z jego historii, dbających o dziedzictwo poprzednich pokoleń, zintegrowanych ze swoim miejscem zamieszkania, włączających się w działania na rzecz gdyńskiej wspólnoty.*

Program opieki zgodny jest z zapisami Strategii rozwoju Miasta Gdyni 2030.

5.1.2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gdyni³⁵

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gdyni jest podstawą bieżących działań władz samorządowych miasta, jak też planów rozwojowych, w tym materiałem merytorycznym i dokumentem koordynującym opracowania planistyczne dotyczące miejskiej gospodarki przestrzennej.

W myśl zapisów *Studium* głównym celem polityki przestrzennej w odniesieniu do środowiska kulturowego jest „ochrona i rewaloryzacja wszystkich jego walorów, które stanowią o pięknie i tożsamości historycznej miasta. W przypadku Gdyni głównym celem polityki przestrzennej w zakresie ochrony i kształtowania środowiska kulturowego winno być:

- zachowanie tożsamości historyczno-kulturowej miasta, a w szczególności śladów jego historycznej genezy i specyfiki jako "miasta dwudziestolecia międzywojennego - morskiej stolicy II Rzeczypospolitej",
- ochrona wybitnych przykładów architektury modernizmu lat 1918-39 oraz wybitnych realizacji modernistycznych okresu powojennego,
- zachowanie śladów osadnictwa wiejskiego oraz wiejsko-leśniskowego jako świadków historii przestrzennej i kultury materialnej tego terenu,
- rewaloryzacja zdegradowanych przestrzeni miejskich o bogatej tradycji historycznej jako źródła odzyskania przestrzeni kulturowej w obrębie dzielnic peryferyjnych,
- zachowanie niematerialnych wartości historycznych przestrzeni miejskiej, a w szczególności nazw dzielnic i ulic posiadających tradycję historyczną³⁶.

Jednocześnie *Studium* wskazuje potrzebę objęcia ochroną (lub utrzymanie ustalonej w planach ochrony) obiektów oraz obszarów obejmujących zespoły zabudowy o wysokiej wartości historycznej i kulturowej w ramach dwóch stref ochrony konserwatorskiej:

- pełnej ochrony konserwatorskiej i restytucji zasobów (I strefa), obejmować powinna 17 najcenniejszych zespołów wpisanych do rejestru zabytków (i proponowanych przez środowiska konserwatorskie do wpisu),
- ochrony konserwatorskiej historycznego rozplanowania i zabudowy z dopuszczeniem pewnych przekształceń i uzupełnień (II strefa), która obejmuje 13 cennych zespołów historycznej zabudowy, które nie zostały w pełni wykształcone lub w pełni zachowane,

³⁴ Strategia Rozwoju Miasta Gdyni 2030 przyjęty przez Radę Miasta Gdyni uchwałą Nr XXXI/768/17 z dnia 26 kwietnia 2017 r., tekst:

http://2030.gdynia.pl/cms/fck/uploaded/strategia%20rozwoju%20miasta%20gdyni%202030_uchwała%20nr%20xxi.768.17.pdf [strona Urzędu Miasta Gdyni, 07.2023 r.].

³⁵ Aktualna wersja dokumentu została przyjęta przez Radę Miasta Gdyni uchwałą Nr XI/342/19 z dnia 28 sierpnia 2019 r., tekst:

<https://bip.um.gdynia.pl/studium-uwurunkowan-i-kierunkow-zagospodarowania-przestrzennego-gdyni.425/studium-uwurunkowan-i-kierunkow-zagospodarowania-przestrzennego-gdyni.383263> [strona Urzędu Miasta Gdyni, 03.2023 r.].

³⁶ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Gdyni*, s. 79.

Dla każdego obszaru powinny zostać w planie miejscowym sprecyzowane szczegółowe zapisy ochrony. Jednocześnie ochroną objęte powinny być 2 rodzaje obszarów o specyficznej formie ochrony zawierające cmentarze historyczne i zespoły fortyfikacyjne z lat 40. i 50 XX w³⁷.

Program Opieki zgodny jest z zapisami *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gdyni*.

5.1.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w Gdyni

Planowanie przestrzenne jest podstawowym gminnym narzędziem ochrony i kształtowania przestrzeni. W Gdyni miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego wykonywane są przez Biuro Planowania Przestrzennego Miasta Gdyni. W opracowaniach tych wskazywane są zasady polityki ochronnej nakreślone w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gdyni*.

W celu ochrony konserwatorskiej obiektów zabytkowych przyjęto jednolitą formę zapisów związanych z jej sprawowaniem. Obiekty chronione w zależności od reprezentowanych przez nie wartości podzielono na grupy A, B i C, przy czym grupa A obejmuje obiekty kulturowo najcenniejsze. Dla każdej grupy określone są szczegółowe zapisy, określające zakres ochrony konserwatorskiej. Poniżej podano zasadę formułowania zapisów dotyczących ochrony konserwatorskiej (szczegółowe zapisy mogą się nieco różnić w poszczególnych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, ze względu na ich adaptację do specyfiki zabudowy).

Grupa A obejmuje budynki o wysokich walorach kulturowych tj.: obiekty wpisane do rejestru zabytków, budynki historyczne o wysokich, wyróżniających się walorach architektonicznych (indywidualnej formie budowlanej, niepowtarzalnym detalu itp.), obiekty autentyczne, w których ewentualne współczesne przekształcenia są nieznaczące.

Dla obiektów należących do tej grupy obowiązuje ochrona zabytkowej formy i substancji budynku tj. zachowanie w niezmienionej postaci bryły, elewacji oraz dachu budynku, ochrona zabytkowych detali architektonicznych, w tym stolarki oraz zabytkowych elementów zagospodarowania otoczenia zewnętrznego budynku. Dopuszcza się wymianę technicznie zużytych elementów budynku (okien, drzwi itd.) pod warunkiem zachowania pierwotnej, tradycyjnej formy tych elementów.

W przypadku zniszczenia (lub rozbiórki) części lub całości obiektu grupy A (na skutek wypadków losowych lub całkowitego zużycia materiału) obowiązuje odtworzenie historycznej jego bryły z elewacjami, dachem oraz detalami na podstawie wszelkich dostępnych źródeł informacji.

Grupa B obejmuje obiekty o walorach kulturowych tj.: budynki historyczne o charakterystycznej i tradycyjnej formie architektonicznej, niewyróżniające się szczególnymi cechami indywidualnymi, lecz wartościowe w skali zespołu; niektóre z nich uległy współczesnym przekształceniom, zachowując jednak czytelną historyczną formę.

Dla obiektów należących do tej grupy obowiązuje ochrona historycznej formy i wyrazu architektonicznego budynku tj. sposobu ukształtowania bryły, rodzaju i kształtu dachu, zasad kompozycji elewacji, rozmieszczenia, proporcji i kształtu stolarki. W uzasadnionych przypadkach ochronie podlegają także elementy wykończenia zewnętrznego obiektu oraz zabytkowe elementy zagospodarowania otoczenia zewnętrznego budynku, w tym użyte materiały i technologie mające wpływ na jego wygląd i wyraz architektoniczny.

W przypadku prac budowlanych podejmowanych przy budynkach grupy A oraz grupy B, przekształconych w sposób naruszający ich wartościową formę historyczną, należy przywrócić formę historyczną w zakresie podejmowanych działań.

Grupa C obejmuje obiekty o walorach kulturowych, możliwe do przekształceń tj.: budynki historyczne o tradycyjnej formie architektonicznej, niewyróżniające się szczególnymi

³⁷ *Ibidem*, s.80-81.

cechami indywidualnymi; ze względu na niewielki udział lub zły stan techniczny zachowanej substancji zabytkowej utrzymanie tych obiektów nie jest wymagane.

W przypadku ingerencji w strukturę budynków grupy C lub ich całkowitej rozbiórki należy je udokumentować oraz zachować wartościowe elementy.

Ponadto w planach miejscowych uwzględniane są obiekty i obszary ochrony dziedzictwa kulturowego na podstawie przepisów odrębnych, takie jak: obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków, wyznaczone strefy ochrony ekspozycji oraz strefy ochrony krajobrazu czy ochrona archeologiczna.

Zasady umieszczania szyldów oraz reklam na budynkach i reklam wolno stojących były ustalane w planach miejscowych, do sporządzenia których przystąpiono przed 11.09.2015 r. W związku z przepisami ustawy z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, zasady dotyczące reklam nie stanowią obecnie przedmiotu ustaleń planów miejscowych. Zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabaryty, standardy jakościowe oraz rodzaje materiałów budowlanych, z jakich mogą być wykonane, zostały określone w Uchwale nr LV/1678/23 Rady Miasta Gdyni z dnia 30 sierpnia 2023 r.³⁸ Uchwała stanowi prawo powszechnie obowiązujące na terenie całego miasta. Równocześnie zapisy porządkujące przedmiotowe zagadnienie w obowiązujących i uchwalonych do tego czasu planach miejscowych przestały obowiązywać.

Ochrona konserwatorska obiektów zabytkowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego powiązana jest również z dofinansowaniem ze środków publicznych. Służą temu zasady udzielania dotacji z budżetu gminy Gdynia przyjęte w styczniu 2010 r., zmienione w lutym 2020 r.³⁹ Pomoc finansowa dotyczy obiektów podzielonych na trzy zróżnicowane grupy pod względem ich walorów zabytkowych, zakresu prac, które mogą być objęte dotacją oraz maksymalnej wysokości dotacji dla każdej grupy.

Program opieki zgodny jest z zapisami obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta

5.2.1. Krajobraz kulturowy

Miasto Gdynia to złożony organizm, niejednorodny przestrzennie, złożony z kilku historycznych układów urbanistycznych, zespołów zabudowy tj. portu, osiedli zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, osiedli willowych, zespołów szkół czy zespołu stacji kolejowej. Obok silnie przekształconego przez człowieka utworu miejskiego, na krajobraz miasta składają się również duże kompleksy leśne m.in. część Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego oraz rezerwat przyrody. Najważniejszym jednak czynnikiem wpływającym na kompozycję miasta i jego walory krajobrazowe jest jego bezpośrednie położenie nad Zatoką Gdańską. Charakterystycznym elementem nadmorskiego krajobrazu są klify.

Na krajobraz kulturowy miasta, historycznie ukształtowany przez człowieka, a jednocześnie zawierający elementy przyrodnicze, składają się zespoły ruralistyczne, urbanistyczne i architektoniczne, w tym z okresu dwudziestolecia międzywojennego:

- zespół urbanistyczny Śródmieścia Gdyni, który rozplanowany został wokół kilku głównych śródmiejskich osi urbanistycznych,
- zespół letniskowo-willowy Kamiennej Góry, założony na planie miasta-ogrodu,

³⁸ Uchwała Rady Miasta Gdyni nr LV/1678/23 z dnia 30 sierpnia 2023 r. w sprawie zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabaryty, standardy jakościowe oraz rodzaje materiałów budowlanych, z jakich mogą być wykonane

³⁹ Uchwała Rady Miasta Gdyni nr XXXIX/861/10 z dnia 27.01.2010 r. w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru, znajdujących się na terenie administracyjnym Gminy Miasta Gdyni, zmieniona uchwałą nr XVII/575/20 z dnia 26.02.2020 r

- zespół willowo-letniskowy Orłowa, który obejmuje założenie urbanistyczne zaprojektowane w krajobrazowym związku z ukształtowaniem terenu,
- zespół Dowództwa Floty i koszar Marynarki Wojennej na Oksywiu wraz z zespołem mieszkaniowym,
- zespół tzw. "szkół morskich" na Grabówku,
- zespół budowli przemysłowo-magazynowych, dworcowych oraz administracyjnych portu handlowego,
- zespół zabudowy dzielnicy mieszkaniowej Działki Leśne,
- zespół urbanistyczny Małego Kacka,
- zespoły domów urzędniczych i robotniczych na Grabówku,
- zespół zabudowy Wzgórza Św. Maksymiliana,
- zespół urbanistyczny domów jednorodzinnych i bliźniaczych TBO w Redłowie,
- domy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
- osiedle "TOR" na Witominie,
- zespół historycznego założenia stacji kolejowej Gdynia Wielki Kack,
- zespół ruralistyczny dawnego siedliska Oksywia,
- zespół ruralistyczny Wielkiego Kacka,
- zespół dworsko-krajobrazowy Kolibki,
- zespół pałacowo-parkowy Mały Kack,
- osada rzemieślnicza Mały Kack,
- zespół ruralistyczno-kuracyjny Orłowo,
- zespół dawnej osady rybackiej „Na Piaskach” przy ul. Węglowej,
- zespół dworsko-folwarczny Nowe Obłuże,
- zespół dworsko-folwarczny Chwarzna.

5.2.2. Układy ruralistyczne i urbanistyczne⁴⁰

Historyczne, w tym modernistyczne zespoły architektoniczne i urbanistyczne z okresu dwudziestolecia międzywojennego

- **zespół urbanistyczny Śródmieścia Gdyni** - najcenniejszą część stanowi Śródmieście-Centrum, które rozplanowane jest wokół trzech osi urbanistycznych: najbardziej reprezentacyjnej, opartej na ul. 10-ego Lutego, Skwerze Kościuszki oraz Al. Jana Pawła II, podkreślającej nadmorski i portowy charakter miasta oraz dwóch głównych ciągach handlowo-mieszkaniowych ze zwartym zespołem zabudowy modernistycznej (ul. Świętojańska, Pl. Kaszubski, ul. Portowa i ul. Starowiejska), kształt urbanistyczny i architektoniczny tych osi przesądza o tożsamości przestrzennej miasta i stanowi wysoką wartość kulturową w skali międzynarodowej, będąc reprezentatywnym założeniem przestrzennym polskiego i europejskiego modernizmu lat międzywojennych; najcenniejsza część zespołu jest wpisana do rejestru zabytków oraz rozporządzeniem Prezydenta RP uznana za Pomnik Historii;

- **zespół letniskowo-willowy Kamiennej Góry** - założony na planie miasta-ogrodu, stanowi bardzo cenny zespół urbanistyczny o charakterystycznym rozplanowaniu, zawierający wiele wybitnych przykładów architektury międzywojennej; zespół jest wpisany do rejestru zabytków;

- **zespół willowo-letniskowy Orłowa** - założenie urbanistyczne zaprojektowane w krajobrazowym związku z ukształtowaniem terenu, którego ulice schodzą tarasowo ku plaży, w obrębie zespołu znajduje się wiele interesujących przykładów architektury pensjonatowo-willowej z okresu międzywojennego;

- **zespół Dowództwa Floty i koszar Marynarki Wojennej na Oksywiu wraz z zespołem mieszkaniowym** (obecnie Komenda Portu Wojennego i kompleks Akademii Marynarki Wojennej wraz z zapleczem mieszkaniowym) - zespół ten stanowi wybitny na skalę

⁴⁰ Na podstawie *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Gdyni*, s. 37-38.

ogólnopolską przykład architektury klasycyzmu akademickiego; najcenniejsza część zespołu jest wpisana do rejestru zabytków;

- **zespół tzw. "szkół morskich" na Grabówku** (Uniwersytet Morski i Zespół Szkół Zawodowych przy ul. Morskiej) - zespół złożony z obiektów będących ciekawym przykładem umiarkowanego modernizmu o bardzo oryginalnym detalu architektonicznym i interesujących wnętrzach; część zespołu, obejmująca Uniwersytet Morski, jest wpisana do rejestru zabytków;

- **zespół budowli przemysłowo-magazynowych, dworcowych oraz administracyjnych portu handlowego** - znaczna część z nich stanowi wybitne realizacje różnych nurtów stylowych modernizmu - od form umiarkowanych (jak np. Dworzec Morski) do awangardowych (tak jak np. elewator zbożowy);

- **zespół zabudowy dzielnicy mieszkaniowej Działki Leśne** - ciekawy przykład „malowniczego” rozplanowania willowej dzielnicy mieszkaniowej z okresu międzywojennego, w obrębie której znajduje się wiele cennych przykładów architektury lat trzydziestych XX w., jest jednym z charakterystycznych przykładów tendencji ideowych w urbanistyce i architekturze tamtego okresu; zespół jest proponowany do wpisu do rejestru zabytków;

- **zespół urbanistyczny Małego Kacka** (w rejonie Placu Górnośląskiego) – dobrze wykształcone przestrzennie, regularne założenie z centralnym placem handlowym, pochodzące z lat trzydziestych XX w., stanowi cenny i reprezentatywny przykład urbanistyki okresu międzywojennego;

- **zespoły domów urzędniczych i robotniczych na Grabówku**, obejmujący realizacje budownictwa społecznego: przy ulicy Morskiej (domy magistrackie i domy TBO), przy ulicy Okrzei (Gdyńskiej Spółdzielni Mieszkaniowej i pracowników poczty) oraz tzw. Osadę Kolejową przy stacji kolejki elektrycznej w Grabówku;

- **zespół zabudowy Wzgórza Św. Maksymiliana** - obejmujący zespoły zabudowy mieszkaniowej rozciągające się od ul. Kopernika na zachodzie do ul. Norwida na wschodzie, dominantą przestrzenną zespołu jest kościół Ojców Franciszkanów, a w jego obrębie położony jest zespół domów szeregowych przy ul. Focha, który zapoczątkował zabudowę tego terenu;

- **zespół urbanistyczny domów jednorodzinnych i bliźniaczych TBO na Wzgórzu Św. Maksymiliana** - obejmujący zabudowę sięgającą od ul. Legionów na zachodzie do ul. Kopernika na wschodzie, w obrębie którego znajduje się zespół domów bliźniaczych przy ul. Wojewódzkiej oraz domów jednorodzinnych przy ul. Hetmańskiej;

- **domy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych** - zajmują kwartał pomiędzy ul. Świętojańską, Partyzantów, Bema i Kopernika, stanowią udaną realizację idei budowy małych i tanich mieszkań urzędniczych, zespół ten zawiera garaże podziemne i program usług osiedlowych;

- **osiedle "TOR" na Witominie**, dobrze zachowany zespół osiedla społecznego robotników, w którym program przestrzenny oparty był na koncepcji małego, taniego domku robotniczego z niewielkim ogródkiem;

- **historyczny zespół zabudowy stacji kolejowej Wielki Kack** - obejmuje budynek dworca kolejowego przy ul. Nowodworcowej oraz zespół budynków kolejowych z okresu międzywojennego⁴¹.

Zespoły osadnictwa przedmiejskiego

- **zespół ruralistyczny dawnego siedliska Oksywia**, dobrze zachowany i spójny przestrzennie przykład lokacyjnego rozplanowania wsi pomorskiej (XIV w.), zawierający w swej strukturze kościół wraz z cmentarzem oraz ciekawy kompleks architektoniczny domów wiejskich z XIX i pocz. XX stulecia, zespół jest wpisany do rejestru zabytków;;

- **zespół ruralistyczny Wielkiego Kacka**, dobrze zachowany i spójny przestrzennie przykład lokacyjnego rozplanowania wsi pomorskiej (XIV w.), zawierający w swej strukturze kościół wraz z cmentarzem oraz ciekawy kompleks architektoniczny domów wiejskich z XIX i pocz. XX stulecia, zespół jest wpisany do rejestru zabytków;

⁴¹ Zespół został wpisany do rejestru zabytków po uchwaleniu Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gdyni

- **zespół dworsko-krajobrazowy Kolibki**, bardzo cenny architektonicznie i przestrzennie zespół ukształtowany w XVIII-XIX stuleciu, którego tradycje przestrzenne i historyczne sięgają średniowiecza, zespół związany z wybitnymi rodami pomorskimi (Sobiescy, Przebendowscy), a w okresie międzywojennym z osobą i działalnością Witolda Kukowskiego, zespół jest wpisany do rejestru zabytków;
- **zespół pałacowo-parkowy w Małym Kacku**, cenny zespół obejmujący barokowo-neogotycki pałac z zachowanymi elementami rokokowego wystroju, otoczony parkiem z pięknym starodrzewem, w zespole zabudowań folwarcznych znajduje się ciekawie ukształtowana ptaszarnia-gołębnik, zespół jest wpisany do rejestru zabytków;
- **osada rzemieślnicza Mały Kack**, pochodząca z XVI w. osada rzemieślnicza młynarzy i kuźników związanych ze średniowieczną osadą młyńską nad rzeką Kaczą i z zespołem dworskim Małego Kacka, kompleks dobrze zachowanych zabudowań wiejskich skupiony jest wzdłuż ulicy Bocznej, jest wpisana do rejestru zabytków;
- **zespół ruralistyczno-kuracyjny Orłowo**, obejmujący dawną gospodę Adlershorst oraz dawny Dom Kuracyjny Orłowa, wraz z niewielkimi domkami rybackimi z końca XIX i początku XX w. W jednym z tych domków mieszkał w 1920 r. Stefan Żeromski i mieści się tam muzeum jego imienia, całość stanowi bardzo malowniczy zespół architektoniczno-krajobrazowy położony przy plaży i stacji rybackiej u ujścia rzeki Kaczej, zespół jest wpisany do rejestru zabytków;
- **zespół dawnej osady rybackiej „Na Piaskach” przy ul. Węglowej**, dobrze zachowany niewielki zespół domów wiejskich o jednolitym charakterze architektonicznym, stanowiących pozostałość posiadającej zapisy średniowieczne należącej do Oksywia osady „Na Piaskach”; zespół jest proponowany do wpisu do rejestru zabytków;
- **zespół dworsko-folwarczny Nowe Obłuże**, zachowany zespół dworsko-folwarczny z końca XIX w., o charakterystycznym, regularnym rozplanowaniu i jednorodnej przestrzennie zabudowie;
- **zespół dworsko-folwarczny Chwarzna** - zespół folwarku szlacheckiego z zespołem parkowym, pomimo postępujących w sąsiedztwie ekspansywnych procesów inwestycyjnych nadal czytelne są relikty dawnego założenia.

Zespoły fortyfikacyjne z lat 40. i 50. XX w.

- zespół baterii nadbrzeżnej w Redłowie,
- zespół baterii nadbrzeżnej na Oksywiu,
- zespół stanowiska dowodzenia i schronów na Cyplu Redłowskim.

Historyczne cmentarze

- Oksywie, Kępa Oksywska, ul. Ks. A. Muchowskiego - cmentarz Marynarki Wojennej RP – parafialny wojskowy,
- Oksywie, Kępa Oksywska, ul. Arciszewskich – cmentarz parafialny, przykościelny,
- Obłuże, Stare Obłuże, ul. płk. Dąbka – nieczynny cmentarz pocholeryczny,
- Obłuże, ul. Rymarska – cmentarz parafialny, przykościelny,
- Cisowa, ul. Owsiana – cmentarz parafialny, przykościelny,
- Chylonia, ul. Św. Mikołaja – nieczynny cmentarz (dawniej parafialny),
- Leszczynki, ul. Pelplińska – cmentarz parafialny, przykościelny,
- Witomino, ul. Witomińska, – cmentarz komunalny,
- Redłowo, ul. Legionów – cmentarz wojenno-wojskowy komunalny,
- Mały Kack, ul. Kościelna – cmentarz parafialny, przykościelny,
- Orłowo, Kolibki, al. Zwycięstwa – nieczynny cmentarz (dawniej parafialny),
- Karwiny, ul. Wielkopolska – nieczynny cmentarz (dawniej parafialny),
- Karwiny, pomiędzy ul. Kruczkowskiego a ul. Chwaszczyńską – nieczynny cmentarz pocholeryczny,
- Wielki Kack, ul. Źródło Marii – cmentarz parafialny, przykościelny,
- Dąbrowa, Góra Donas – nieczynny cmentarz poewangelicki⁴².

⁴² Na podstawie *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Gdyni*, s. 39.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Rejestr zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków (art. 8 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Wpis do rejestru zabytku nieruchomego może nastąpić z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy (art. 9 ust. 1). Przedmiotowego wpisu dokonuje wojewódzki konserwator zabytków wydając decyzję administracyjną. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku (art. 9 ust. 2).

W zakresie wpisów do rejestru zabytków od kilkunastu już lat realizowana jest współpraca wojewódzkiego organu ochrony zabytków z Urzędem Miasta Gdyni. W niektórych przypadkach, z uwagi na powiązanie wpisu do rejestru z programem dotacji realizowanym przez Gminę Gdynia prowadzone są spotkania i konsultacje informacyjne z ich właścicielami.

5.3.1. Pomnik Historii

Pomniki historii to miejsca, które ze względu na szczególną wartość i znaczenie dla kultury narodowej, z uwagi na swoją historię, klasę architektury oraz piękno otaczającego je krajobrazu, zasługują na szczególną uwagę i ochronę.

Lista pomników historii została zapoczątkowana w 1994 r. Obecnie liczy 125⁴³ zespołów i obiektów położonych na obszarze całego kraju.

W dniu 23 lutego 2015 r. Prezydent RP Rozporządzeniem (Dz.U. 2015, poz. 356) uznał *Gdynię – historyczny układ urbanistyczny śródmieścia* za pomnik historii.

5.3.2. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

W tabeli przedstawiono wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego położonych w granicach administracyjnych Gdyni uszeregowany wg kolejności dat wpisu - stan na dzień 03.07.2023 r.

lp.	obiekt	adres	współczesna dzielnica	wpis do rejestru zabytków	
				nr ⁴⁴	data
1.	Zespół dworsko-parkowy w Małym Kacku (patrz ryc. 1, s. 35)	ul. Folwarczna 2	Orłowo	12	11.10.1946
2.	Dom Antoniego Abrahama	ul. Starowiejska 30	Śródmieście	496	10.11.1969
3.	Budynek biurowy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, później PLO, obecnie Urząd Miasta	ul. 10 Lutego 24	Śródmieście	618	05.07.1972
4.	Willa "Szumka"	ul. Sienkiewicza 37	Kamienna Góra	852	22.11.1976
5.	Zajazd Adlera, ob. Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych	ul. Orłowska 8	Orłowo	933	07.12.1978
6.	Dom mieszkalny "Opolanka"	ul. Piotra Skargi 9	Kamienna Góra	972	31.07.1979
7.	Osada rzemieślnicza Mały Kack (patrz ryc. 2, s. 36)	w rejonie ul. Ks. Zawackiego	Orłowo	995	10.09.1981
8.	Zespół dworsko-krajobrazowy Kolibki (patrz ryc. 3, s. 37)	al. Zwycięstwa 291	Orłowo	1004	11.05.1982
9.	Zespół ruralistyczno-kuracyjny Orłowo (patrz ryc. 4, s. 38)	w rejonie ul. Orłowskiej	Orłowo	1005	11.05.1982
10.	Willa "Weneda"	ul. Przebendowskich 1	Orłowo	1007	15.02.1982
11.	Willa dwurodzinna	ul. Korzeniowskiego 25/25a	Kamienna Góra	1021	30.03.1983

⁴³ Stan na dzień 01.12.2023 r., <https://nid.pl/pomniki-historii/>

⁴⁴ Od dnia 20 marca 2006 r. obowiązuje nowa księga rejestru zabytków województwa pomorskiego. W związku z powyższym w przedstawionym wykazie zabytków wpisanych do rejestru zabytków woj. pomorskiego podano obowiązujące numery z aktualnej księgi rejestru.

12.	Kamienica Orłowskich	ul. Świętojańska 68	Śródmieście	1022	30.03.1983
13.	Kamienica A. Jurkowskiego	Skwer Kościuszki 16	Śródmieście	1028	30.06.1983
14.	Willa "Sadyba"	ul. Sieroszewskiego 8	Kamienna Góra	1030	01.08.1983
15.	Willa "Sokola"	ul. Sieroszewskiego 7	Kamienna Góra	1031	01.08.1983
16.	Willa modernistyczna M. Piotrowskiego	ul. Sieroszewskiego 1a	Kamienna Góra	1032	01.08.1983
17.	Dom mieszkalny Funduszu Emerytalnego BGK	ul. 3 Maja 27/31 / Batorego 26	Śródmieście	1036	21.10.1983
18.	Pensjonat "Gryf"	ul. Przemysława 6	Orłowo	1037	21.10.1983
19.	Willa "Szczęść Boże"	ul. I Armii Wojska Polskiego 6	Kamienna Góra	1038	30.10.1983
20.	Willa	ul. Tetmajera 1	Wzgórze Św. Maksymiliana	1041	30.11.1983
21.	Zespół Hali Targowej (patrz ryc. 5, s. 39)	ul. Wójta Radtkego 36-40	Śródmieście	1044	15.12.1983
22.	Kościół parafialny p.w. NMP Królowej Polski	ul. Świętojańska / Armii Krajowej	Śródmieście	1049	25.01.1984
23.	Willa "Orla"	ul. Kasprowicz 2	Kamienna Góra	1051	20.03.1984
24.	Budynek firmy POLSKAROB	ul. Korzeniowskiego 8/10	Kamienna Góra	1052	15.05.1984
25.	Budynek Banku Polskiego	ul. 3 Maja 25/10 Lutego	Śródmieście	1061	11.07.1984
26.	Dom Kuracyjny	ul. Orłowska 2	Orłowo	1064	18.09.1984
27.	Willa "Zosierka"	ul. Sędzickiego 22	Kamienna Góra	1071	04.12.1984
28.	Zespół urbanistyczny Kamiennej Góry (patrz ryc. 6, s. 40)	Pomiędzy ul. Słowackiego a Bulwarem Nadmorskim	Kamienna Góra	1083	08.02.1985
29.	Zespół dworski w Gdyni-Chyloni (patrz ryc. 7, s. 41)	ul. Chylońska 112a	Chylonia	1141	20.01.1987
30.	Zespół ruralistyczny dawnej wsi Oksywie (patrz ryc. 8, s. 42)	w rejonie ul. Muchowskiego	Oksywie	1196	16.02.1987
31.	Willa "Poznanianka"	ul. Sędzickiego 16	Kamienna Góra	1143	03.03.1987
32.	Dom Żeglarza Polskiego, ob. Uniwersytet Morski, Wydział Nawigacyjny	al. Jana Pawła II 3	Śródmieście	1150	23.03.1987
33.	Zespół budynków dawnej Szkoły Morskiej, ob. Uniwersytet Morski (patrz ryc. 9, s. 43)	ul. Morska 81-85	Grabówek	1153	25.03.1987
34.	Willa modernistyczna	ul. Inżynierska 111	Orłowo	1154	25.03.1987
35.	Dom Marynarza Szwedzkiego, ob. „Konsulat Kultury”	ul. Jana z Kolna 25	Śródmieście	1155	25.03.1987
36.	Kamienica Hundsdoeffów	ul. Starowiejska 7 / ul. Abrahama 2	Śródmieście	1160	30.04.1987
37.	Dawna szkoła elementarna, ob. Szkoła Podstawowa nr 10	ul. Lubawska 4	Chylonia	1164	30.04.1987
38.	Kamienica Krenskich	ul. Świętojańska 55 / ul. Żwirki i Wigury 4	Śródmieście	1161	30.04.1987
39.	Zespół ruralistyczny dawnej wsi Wielki Kack (patrz ryc. 10, s. 44)	w rejonie ul. Źródło Marii	Wielki Kack	1195	27.11.1987
40.	Budynek Sądu Rejonowego	Pl. Konstytucji 5	Śródmieście	1258	28.09.1988
41.	Klasztor Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia Św. Wincentego a Paulo	ul. Starowiejska 2	Śródmieście	1300	28.12.1989
42.	Elewator zbożowy w porcie	Nabrzeże Indyjskie, ul. Indyjska 1	Śródmieście	1306	6.04.1990
43.	Dworzec Morski, ob. Muzeum Emigracji	ul. Polska 1	Śródmieście	1307	24.04.1990
44.	Magazyn długoterminowy "H" w porcie	ul. Polska 17	Śródmieście	1311	7.05.1990
45.	Chłodnia w porcie	ul. Polska 20	Śródmieście	1319	20.08.1990
46.	Dom mieszkalny	ul. Starowiejska 10 a	Śródmieście	1535	10.04.1995
47.	Hotel "Bristol"	ul. Starowiejska 1	Śródmieście	1597	29.04.1996
48.	Kościół p.w. Św. Michała	ul. Plk. Dąbka 1	Oksywie	1605	16.08.1996

	Archaniola z przyległym cmentarzem				
49.	Dom wójta Jana Radtkego	ul. 10 Lutego 2	Śródmieście	1610	29.11.1996
50.	Kamienica Pręczkowskich z kinem „Polonia”	Skwer Kościuszki 10/12	Śródmieście	1617	19.12.1996
51.	Dawny Hotel "Polska Riviera"	ul. Zawiszy Czarnego 1	Kamienna Góra	1688	19.01.1999
52.	Kamienica Emilii Wojewskiej	ul. Portowa 4	Śródmieście	1752	20.12.2004
53.	Dom mieszkalny	Plac Kaszubski 7a/b	Śródmieście	1768	27.12.2005
54.	Dawny gmach Biura Budowy Portu, ob. budynek mieszkalno-biurowy	ul. Waszyngtona 38	Śródmieście	1769	20.01.2006
55.	Dawny dom podoficerski Funduszu Kwaterunku Wojskowego, ob. wielorodzinny dom mieszkalny	ul. Morska 67	Grabówek	1771	1.03.2006
56.	Kamienica	ul. Świętojańska 122	Śródmieście	1782	29.03.2006
57.	Dom mieszkalny	Aleja Zwycięstwa 192/ 192a	Orłowo	1794	12.12.2006
58.	Zespół urbanistyczny śródmieścia (patrz ryc. 11, s. 45)	ul. Świętojańska – 10 Lutego – Starowiejska – Plac Kaszubski	Śródmieście	1815	21.09.2007
59.	Kościół parafialny p.w. Św. Mikołaja	ul. Św. Mikołaja 1	Chylonia	1823	9.05.2008
60.	Zespół dworca kolejowego w Gdyni (patrz ryc. 12, s. 46)	Plac Konstytucji 1	Śródmieście	1834	11.08.2008
61.	Budynek mieszkalny wraz z budynkiem gospodarczym	ul. Cumowników 21 /Aleja Zwycięstwa 205 A	Orłowo	1836	25.08.2008
62.	Kamienica I. Reicha i W. Birnbauma	ul. Abrahama 28	Śródmieście	1845	12.03.2009
63.	Dom czynszowy Antoniego i Bronisławy Konopków	ul. Słupecka 9	Działki Leśne	1856	16.10.2009
64.	Zespół Dowództwa Floty i Centrum Wyszkożenia Specjalistów Floty Marynarki Wojennej RP w Gdyni -Oksywie, obiekty Oficerskiej Szkoły Marynarki Wojennej oraz Gmach Szpitala Morskiego (patrz ryc. 13, s. 47)	Rondo Bitwy Pod Oliwą 1; ul. Arciszewskich 25, 26, 27, 29, 30; ul. Śmidowicza 69, 71 B; ul. Grudzińskiego 4, 8	Oksywie	1859	22.02.2010
65.	Zespół Łuszczarni Ryżu (patrz ryc. 14, s. 48)	ul. Indyjska 7 / Celną 2	Śródmieście	1805	11.03.2010
66.	Willa wraz z częścią działki stanowiącej otoczenie willi	ul. Śląska 20	Działki Leśne	1858	27.05.2010
67.	Budynek mieszkalny wraz z działką	ul. Świętego Mikołaja 9	Chylonia	1875	7.03.2011
68.	Budynek siedziba gdyńskiego Ogniska ZMCh „Polska YMCA”	ul. Derdowskiego 8-12/ Żeromskiego 26	Śródmieście	1911	25.02.2015
69.	Kościół parafialny p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa i dzwonnica	ul. Armii Krajowej 46	Śródmieście	1927	18.12.2015
70.	Budynek d. magazynu tytoniowego	ul. Polska 7	Śródmieście	1931	10.06.2016
71.	Zespół kościoła parafialnego pw. Św. Antoniego Padewskiego i klasztoru franciszkanów	ul. Ujejskiego 40	Wzgórze Św. Maksymiliana	1933	22.07.2016
72.	Rzymskokatolicki kościół garnizonowy Marynarki Wojennej Rzeczypospolitej Polskiej pw. Matki Boskiej Częstochowskiej, ob. kościół garnizonowy pw. Matki Boskiej Częstochowskiej	ul. Śmidowicza 45 A	Oksywie	1964	11.12.2018
73.	Historyczny zespół zabudowy stacji kolejowej Wielki Kack wraz z budynkiem dworcowym,	ul. Nowodworcowa 4, 5, 5a	Wielki Kack	1970	24.06.2019

	magazynem ekspedycji towarowej, ustępem stacyjnym, budynkiem gospodarczym i domem zawiadowcy (patrz ryc. 15, s. 49)				
--	---	--	--	--	--

Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Gdańsku wszczął postępowania w sprawie wpisania do rejestru zabytków nieruchomych województwa pomorskiego willi „Śreniawa” przy ul. Ejsmonda 2, budynku dawnego pensjonatu „Słońce” przy ul. Spacerowej 9 oraz modernistycznego zespołu przy ul. inż. J. Śmidowicza 53, 55 i 57. Postępowania nie zostały zakończone na dzień sporządzania niniejszego dokumentu.

Na kolejnych stronach przedstawiono zestawienie fotografii ww. obszarów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków obrazujących ich stan zachowania. Zdjęcia pochodzą z zasobów Biura Miejskiego Konserwatora Zabytków Gdyni oraz autora niniejszego opracowania.

1. Zespół dworsko-parkowy w Małym Kacku

2. Dom Antoniego Abrahama

3. Budynek biurowy d. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, ob. Urząd Miasta

4. Willa „Szumka”

5. Zajazd Adlera w Orłowie

6. Dom mieszkalny „Opolanka”

7. Osada rzemieślnicza Mały Kack

8. Zespół dworsko-krajobrazowy Kolibki

9. Zespół ruralistyczno-kuracyjny Orłowo

10. Willa „Weneda”

11. Willa dwurodzinna, Kamienna Góra

12. Kamienica Orłowskich

13. Kamienica A. Jurkowskiego

14. Willa „Sadyba”

15. Willa „Sokola”

16. Willa modernistyczna M. Piotrowskiego

17. Dom mieszkalny Funduszu Emerytalnego BGK

18. Pensjonat „Gryf”

19. Willa „Szczęść Boże”

20. Willa, Wzgórze św. Maksymiliana

21. Zespół Hali Targowej

22. Kościół NMP Królowej Polski

23. Willa „Orla”

24. Budynek firmy POLSKAROB

25. Budynek Banku Polskiego

26. Dom kuracyjny w Orłowie

27. Willa „Zosieńka”

28. Zespół urbanistyczny Kamiennej Góry

29. Budynek mieszkalny w zespole dworskim w Gdyni-Chylonii

30. Zespół ruralistyczny dawnej wsi Oksywie

31. Willa „Poznanianka”

32. Dom Żeglarza Polskiego,
ob. Uniwersytet Morski, Wydział Nawigacyjny

33. Zespół budynków dawnej Szkoły Morskiej,
ob. Uniwersytet Morski

34. Willa modernistyczna w Orłowie

35. Dom Marynarza Szwedzkiego,
ob. „Konsulat Kultury”

36. Kamienica Hundsdorffów

37. Dawna szkoła elementarna w Chyloni

38. Kamienica Krenskich

39. Zespół ruralistyczny dawnej wsi Wielki Kack

40. Budynek Sądu Rejonowego

41. Klasztor Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo

42. Elewator zbożowy w porcie

43. Dworzec Morski, ob. Muzeum Emigracji

44. Magazyn długoterminowy „H” w porcie

45. Chłodnia w porcie

46. Dom mieszkalny

47. Hotel „Bristol”

48. Kościół św. Michała Archanioła
z cmentarzem w Oksywiu

49. Dom wójta Jana Radtkego

50. Kamienica Pręczkowskich z kinem Polonia

51. Hotel „Polska Riwiera”

52. Kamienica Emilii Wojewskiej

53. Dom wiejski przy Placu Kaszubskim

54. Gmach Biura Budowy Portu

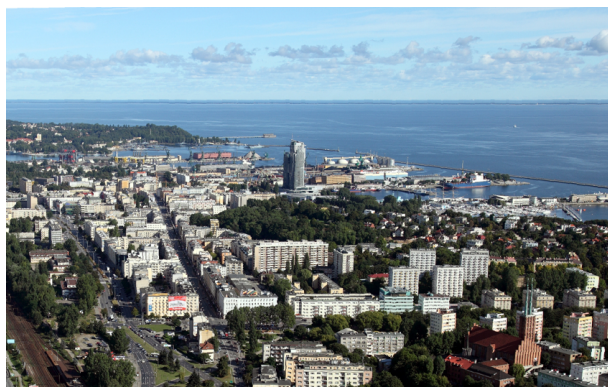
55. Dom podoficerski Funduszu Kwaterunku Wojskowego

56. Kamienica A. Ogończyka-Blocha i L. Mazalona

57. Dom mieszkalny w Orłowie

58. Historyczny układ urbanistyczny śródmieścia Gdyni

59. Kościół św. Mikołaja w Chyloni

60. Zespół dworca kolejowego

61. Dom w Orłowie

62. Kamienica I. Reicha i W. Birnbauma

63. Dom czynszowy Konopków

64. Zespół Dowództwa Floty i Centrum Wyszkożenia Specjalistów Floty Marynarki Wojennej RP w Gdyni -Oksywiu, obiekty Oficerskiej Szkoły Marynarki Wojennej oraz Gmach Szpitala Morskiego

65. Zespół Łuszczeni Ryżu w porcie

66. Willa w dzielnicy Działki Leśne

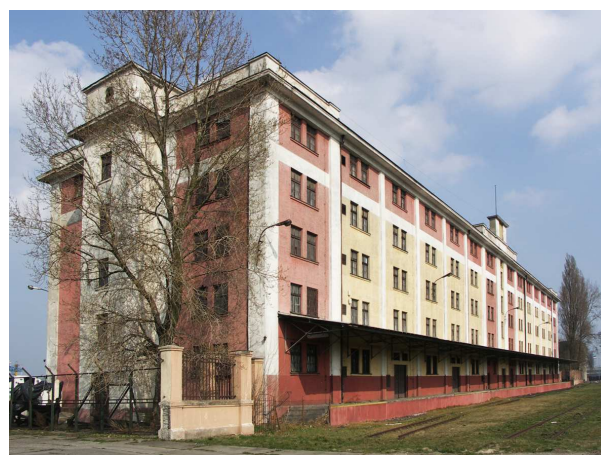
67. Budynek mieszkalny w Chyloni

68. Budynek siedziba gdyńskiego Ogniska ZMCh „Polska YMCA”

69. kościół parafialny p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa z dzwonnica

70. Budynek dawnego magazynu tytoniowego

71. zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Antoniego Padewskiego i klasztoru franciszkanów

72. kościół garnizonowy Marynarki Wojennej Rzeczypospolitej Polskiej pw. Matki Boskiej Częstochowskiej, ob. kościół garnizonowy pw. Matki Boskiej Częstochowskiej

73. Historyczny zespół zabudowy stacji kolejowej Wielki Kack wraz z budynkiem dworcowym, magazynem ekspedycji towarowej, ustępem stacyjnym, budynkiem gospodarczym i domem zawiadowcy

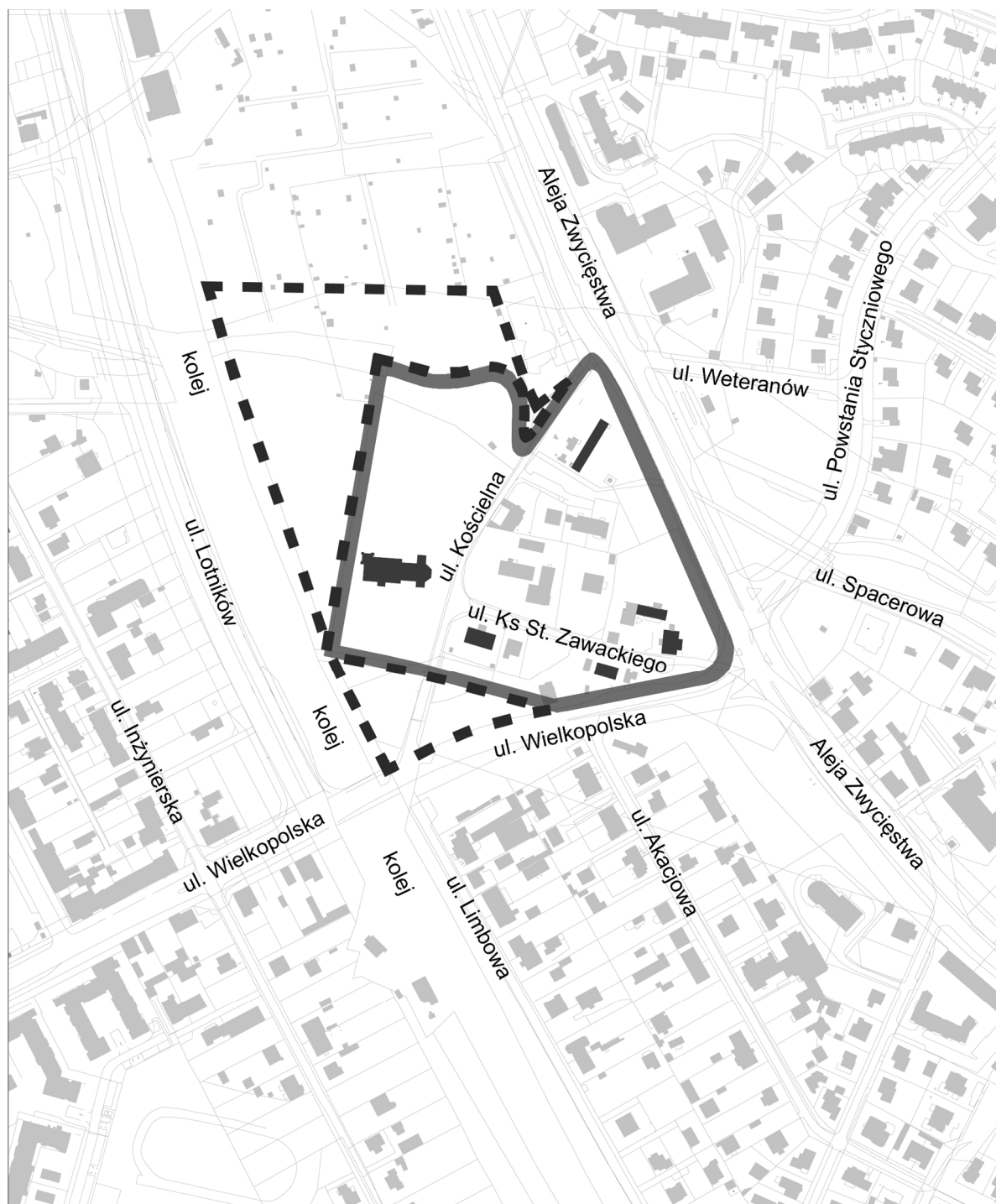
Poniżej przedstawiono mapki zespołów wpisanych do rejestru zabytków z uwidocznionymi granicami tych obszarów wraz ze strefami ochrony.

LEGENDA:

- granca obszaru zabytkowego
- obiekty wpisane do rejestru zabytków

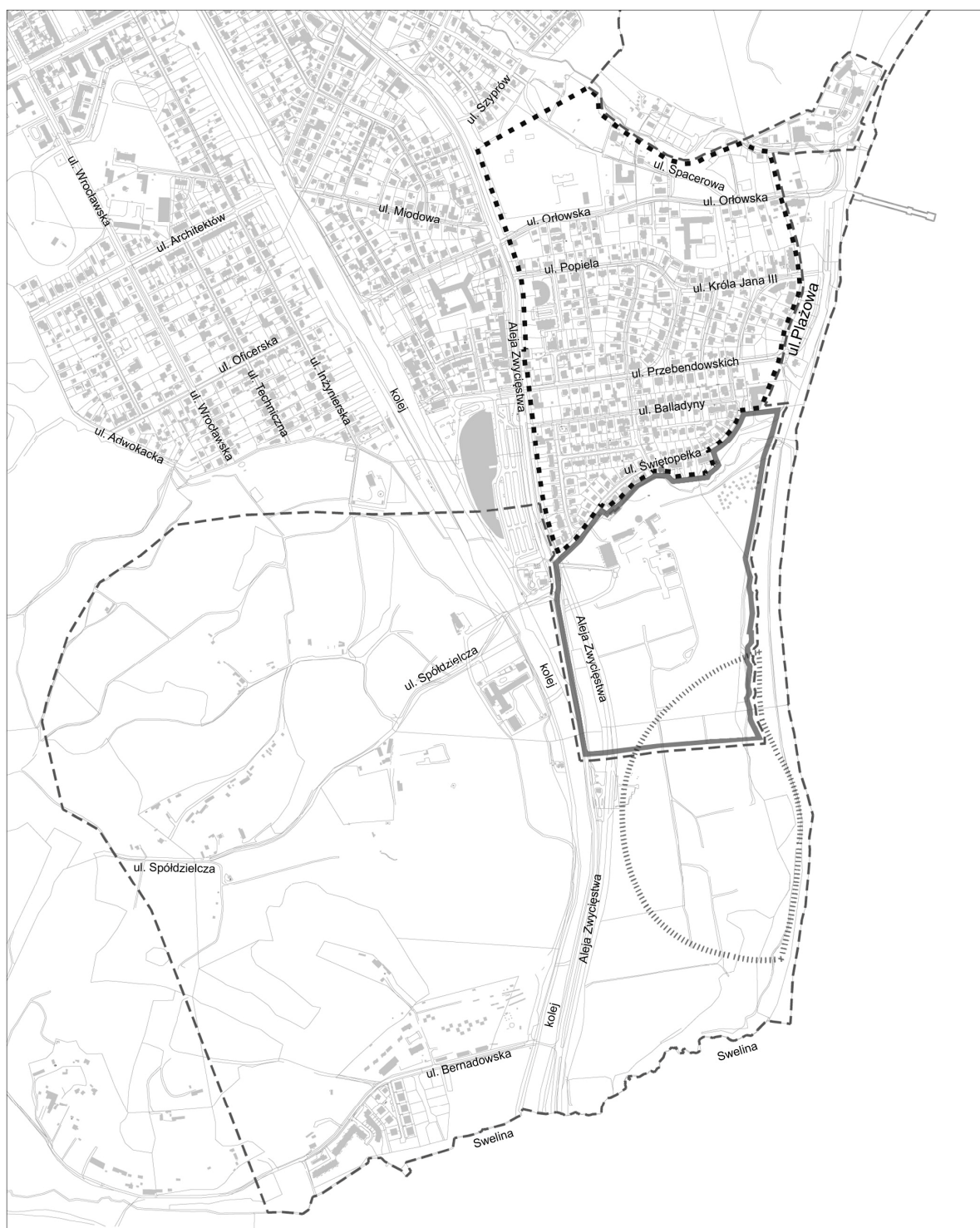
Ryc. 1. Zespół pałacowo-parkowy w Małym Kacku - wpisany do rejestru zabytków 11 października 1946 r. pod numerem 12.

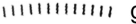

LEGENDA:

- granica obszaru zabytkowego
- granica strefy ochrony ekspozycji
- obiekty wpisane do rejestru zabytków

Ryc. 2. Osada rzemieślnicza w Małym Kacku - wpisana do rejestru zabytków 10 września 1981 r. pod numerem 995.

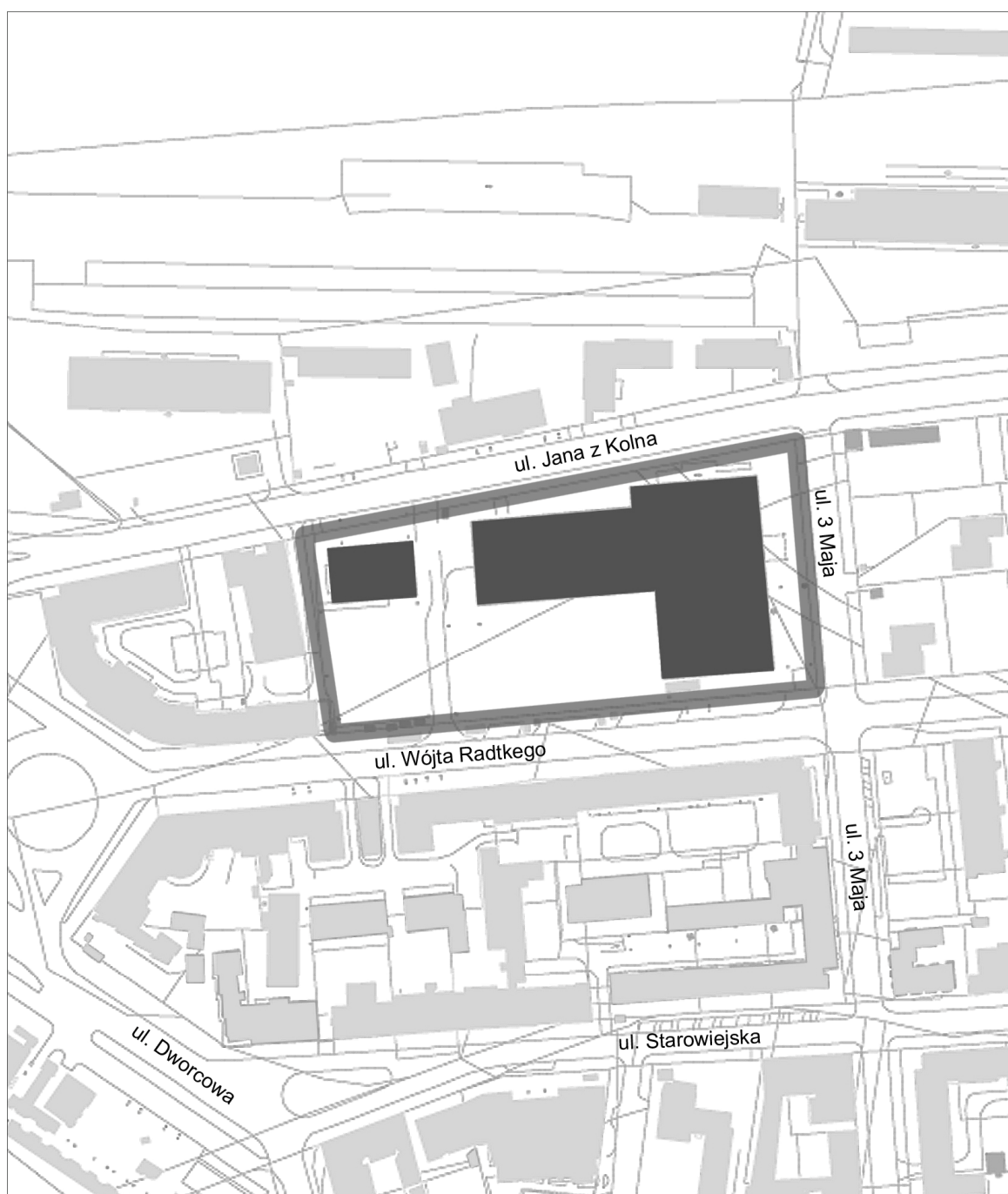
LEGENDA: granica obszaru zabytkowego granica strefy ochrony archeologicznej
 granica strefy ochrony ekspozycji
 granica strefy ochrony krajobrazu (część pn. - patrz mapa zespołu ruralistyczno-kuracyjnego Orłowo)

Ryc. 3. Zespół dworsko-krajobrazowy Kolibki - wpisany do rejestru zabytków 11 maja 1982 r. pod numerem 1004.

LEGENDA: — granica obszaru zabytkowego
■ ■ ■ ■ granica strefy ochrony ekspozycji
- - - - granica strefy ochrony krajobrazu

Ryc. 4. Zespół ruralistyczno-kuracyjny Orłowo - wpisany do rejestru zabytków 11 maja 1982 r. pod numerem 1005.

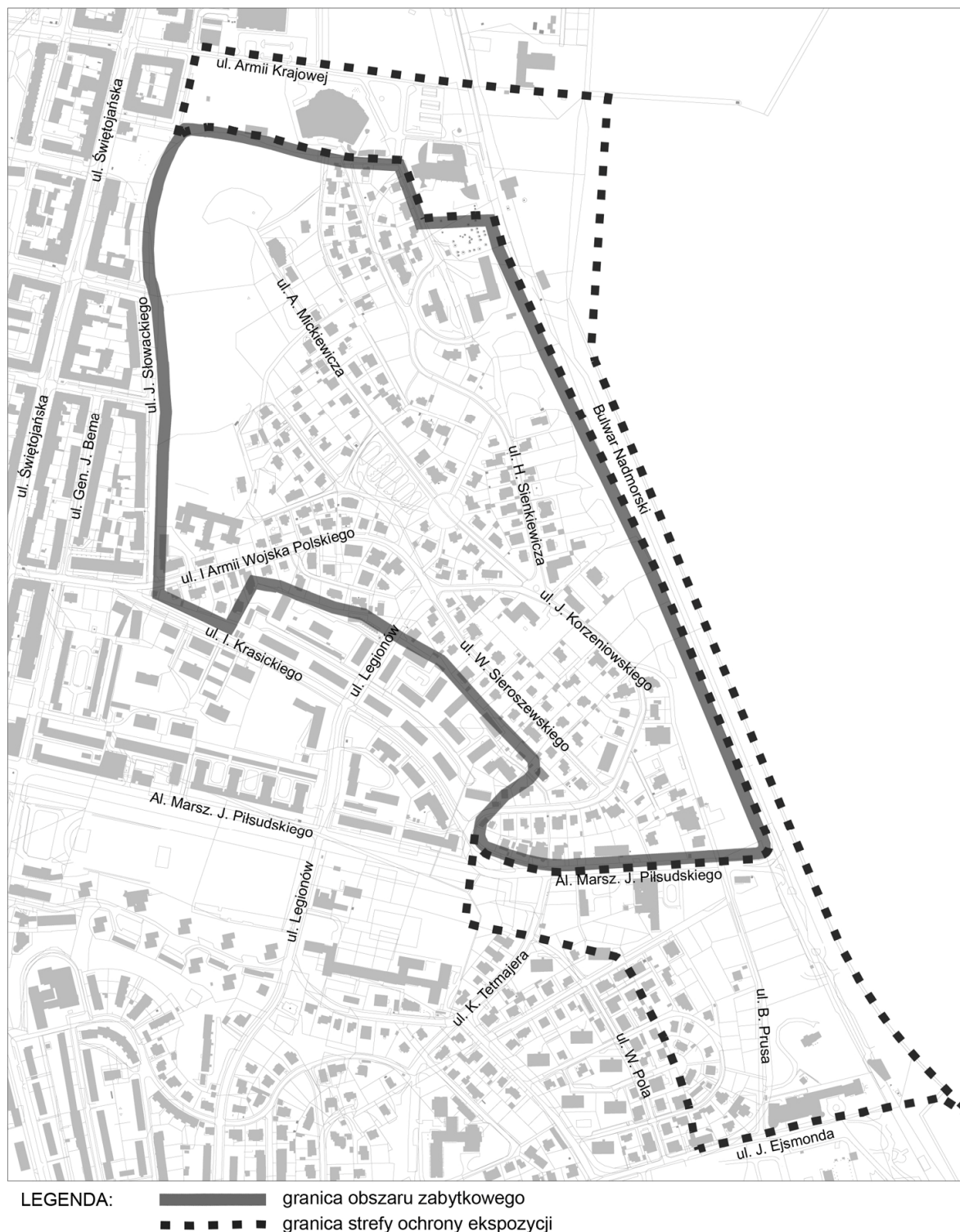
LEGENDA:

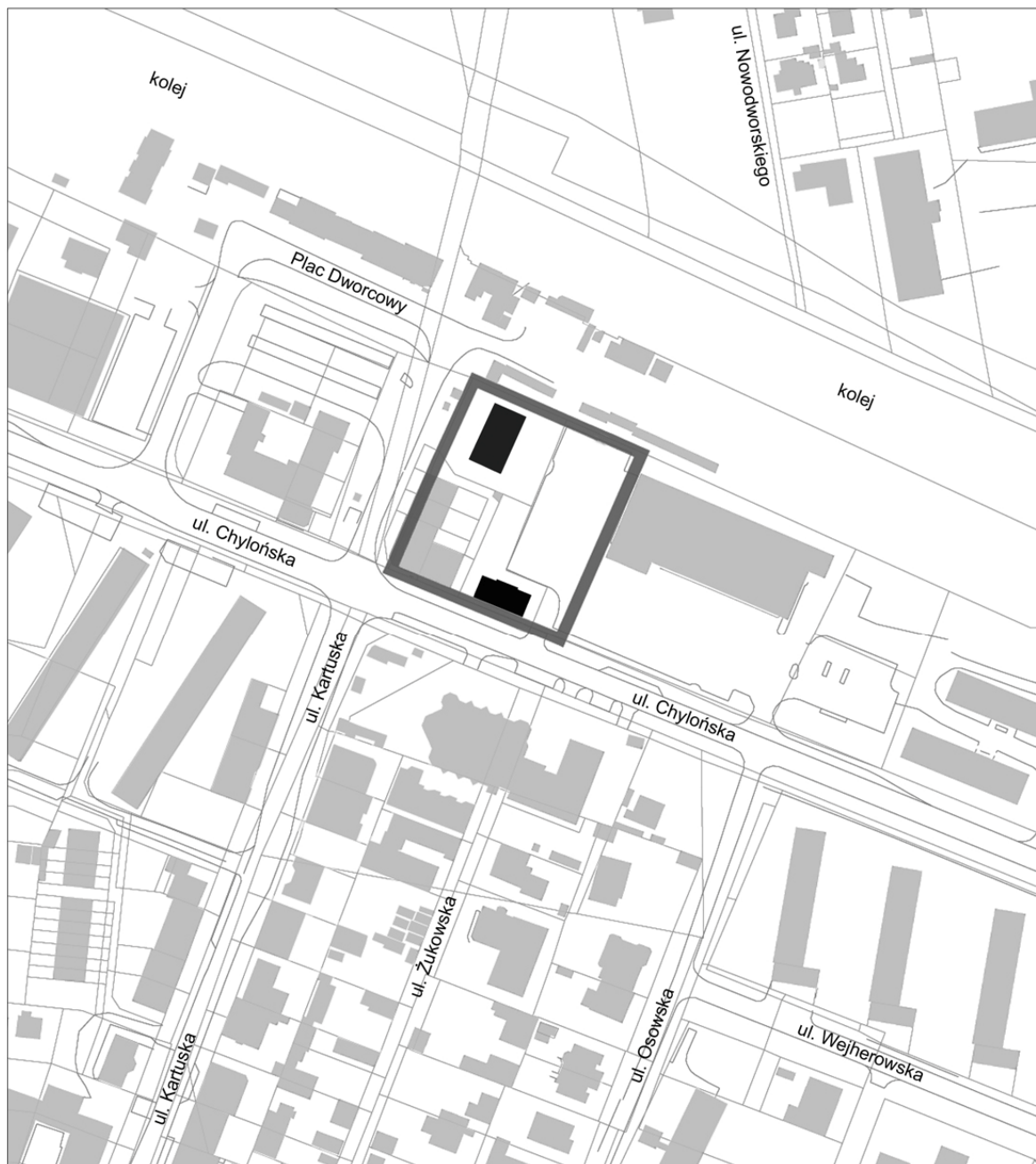
granica obszaru zabytkowego

obiekty wpisane do rejestru zabytków

Ryc. 5. Zespół Hali Targowej - wpisany do rejestru zabytków 15 grudnia 1983 r. pod numerem 1044.

Ryc. 6. Układ urbanistyczny Kamiennej Góry - wpisany do rejestru zabytków 8 lutego 1985 r. pod numerem 1083.

LEGENDA:

granica obszaru zabytkowego

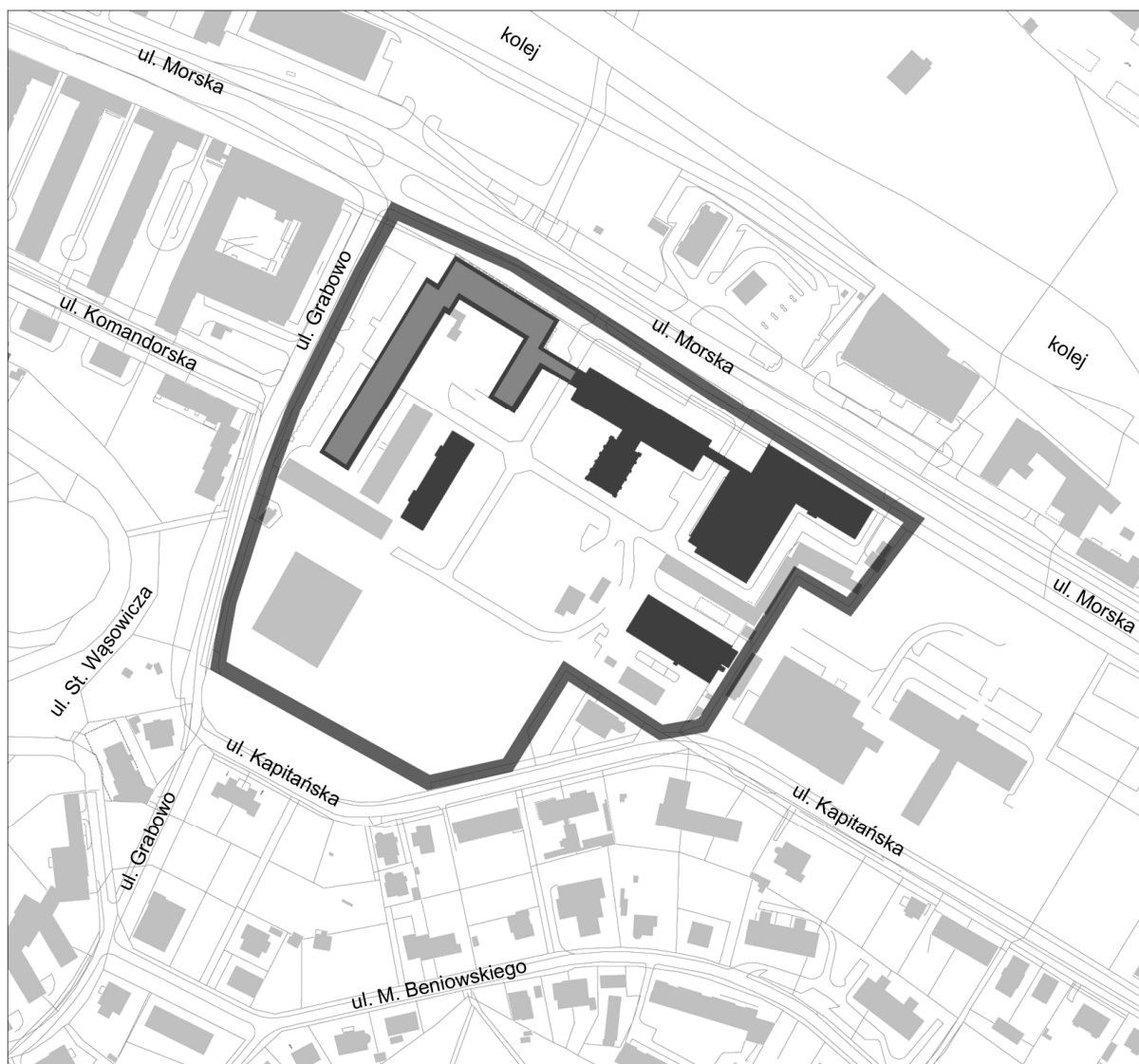
obiekty wpisane do rejestru zabytków

Ryc. 7. Zespół dworski w Gdyni-Chyloni - wpisany do rejestru zabytków 20 stycznia 1987 r. pod numerem 1141.

LEGENDA:
 — granica obszaru zabytkowego
 - - - granica strefy ochrony ekspozycji

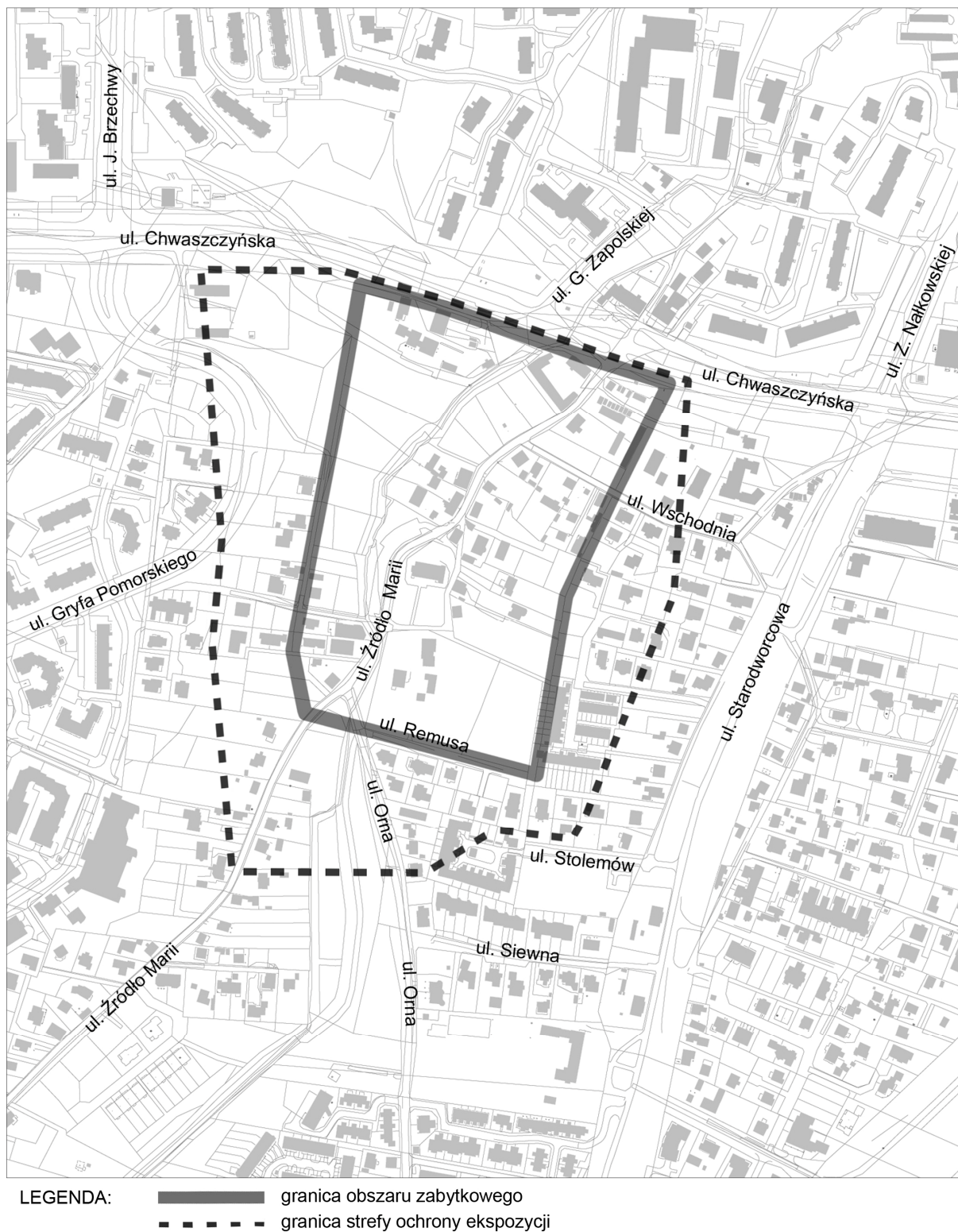
Ryc. 8. Zespół ruralistyczny dawnej wsi Oksywie - wpisany do rejestru zabytków 16 lutego 1987 r. pod numerem 1196.

LEGENDA:

- granica obszaru zabytkowego
- obiekty wpisane do rejestru zabytków
- obiekty o wartościach zabytkowych

Ryc. 9. Zespół budynków dawnej Szkoły Morskiej w Gdyni - wpisany do rejestru zabytków 25 marca 1987 r. pod numerem 1153.

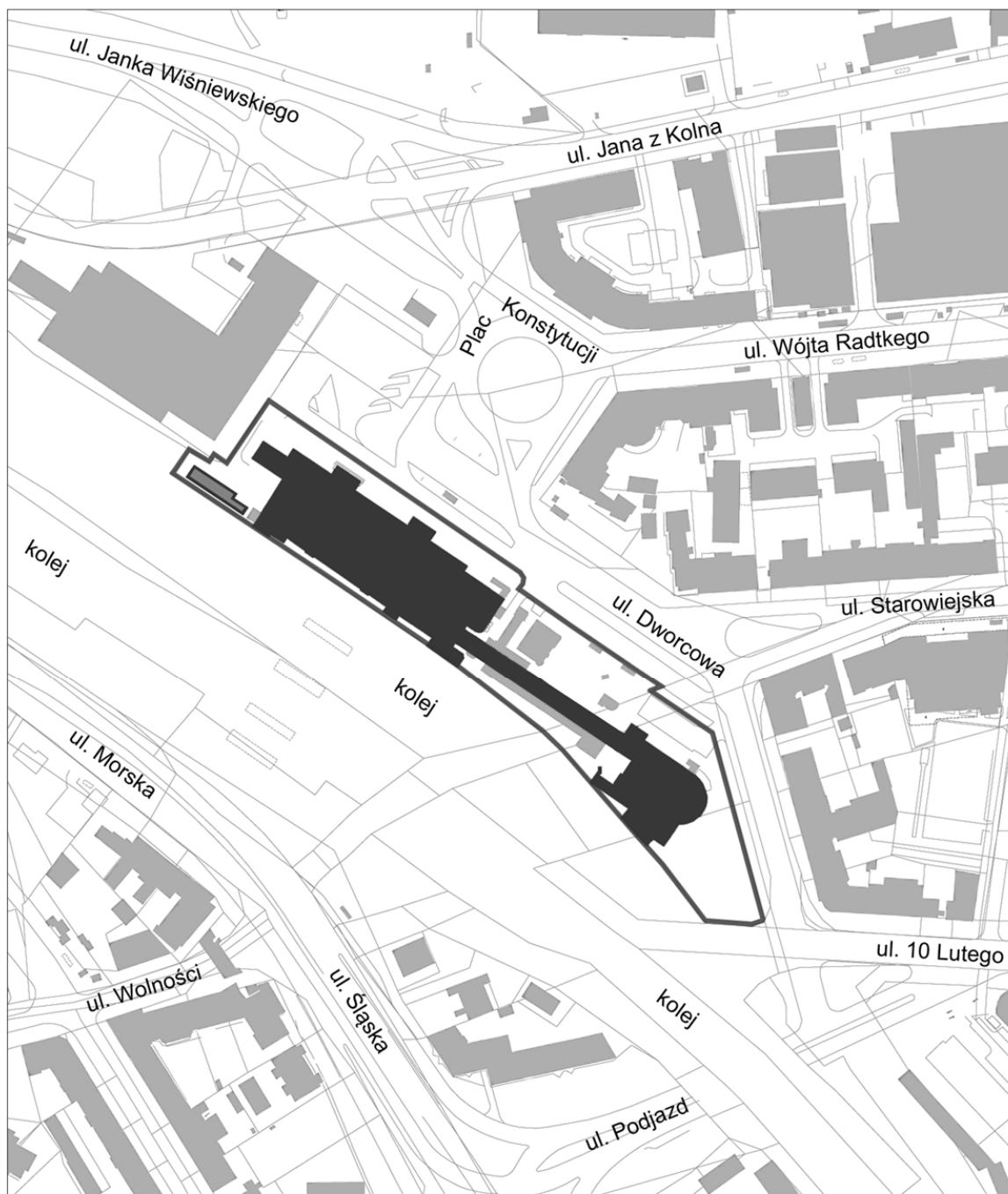

Ryc. 10. Układ ruralistyczny dawnej wsi Wielki Kack - wpisany do rejestru zabytków 27 listopada 1987 r. pod numerem 1195.

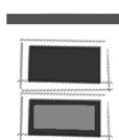

LEGENDA: granica obszaru zabytkowego

Ryc. 11. Zespół urbanistyczny śródmieścia - wpisany do rejestru zabytków 21 września 2007 r. pod numerem 1815.

LEGENDA:

granica obszaru zabytkowego

obiekty wpisane do rejestru zabytków

obiekty o wartościach zabytkowych

Ryc. 12. Zespół dworca kolejowego - wpisany do rejestru zabytków 11 sierpnia 2008 r. pod numerem 1834.

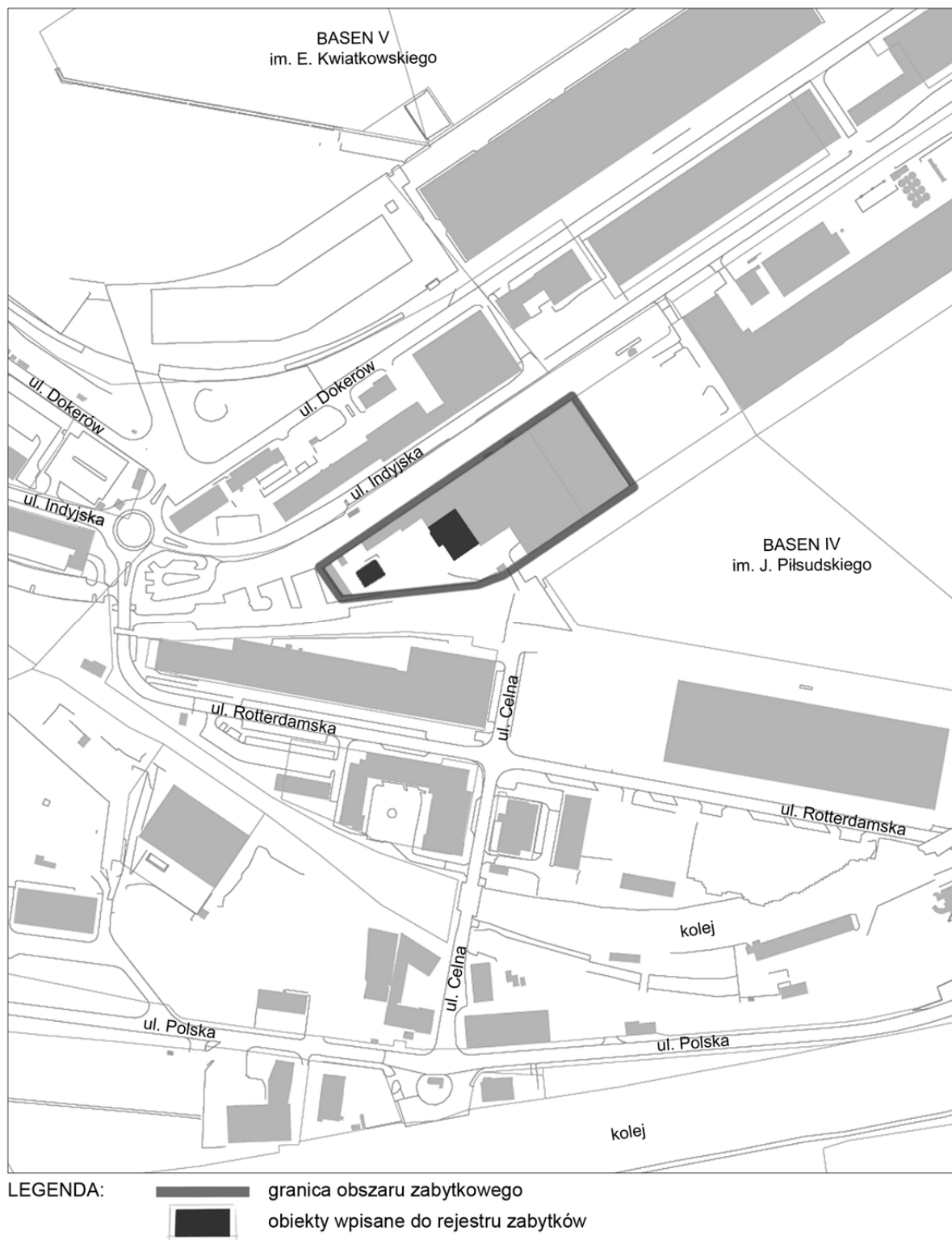
LEGENDA:

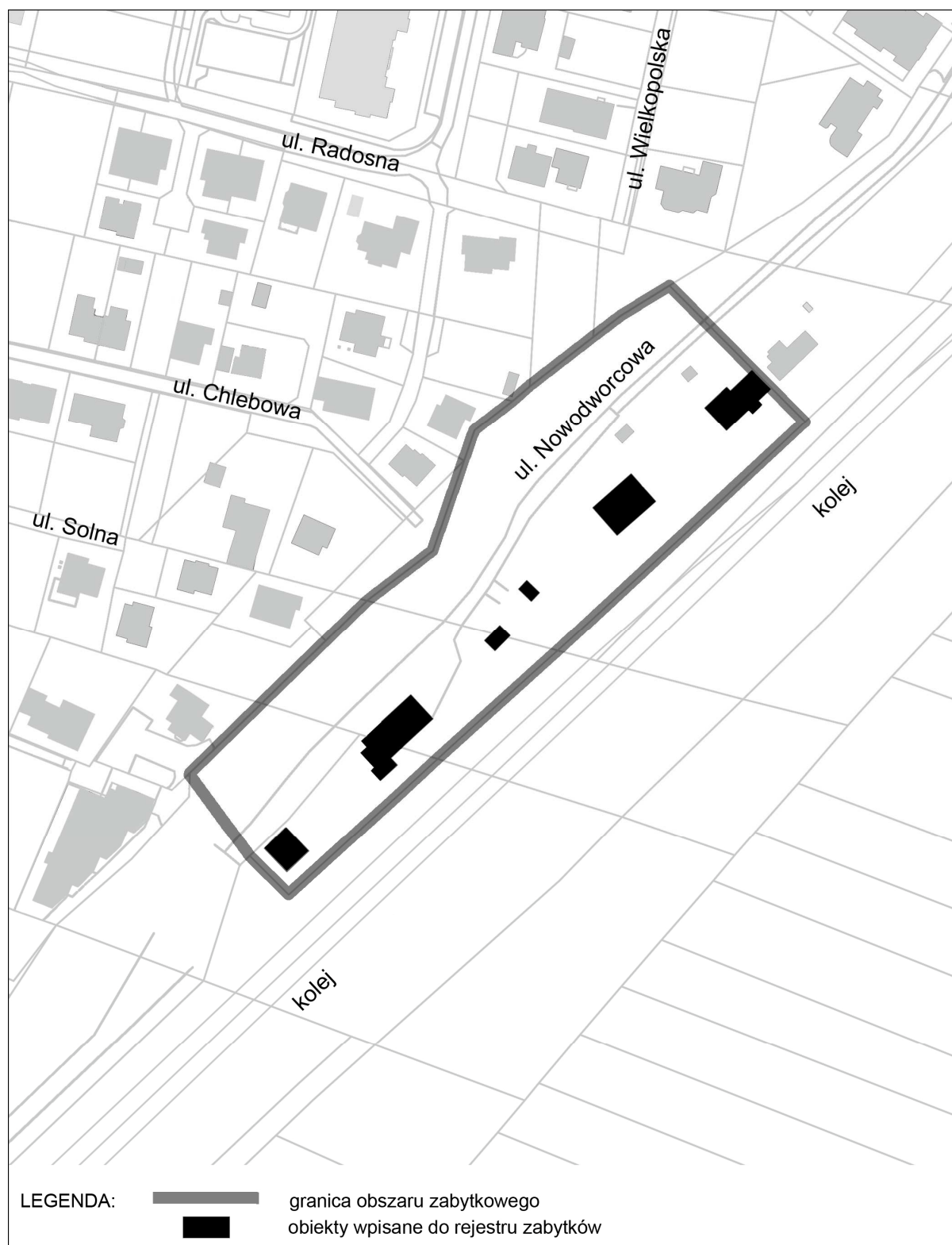
granica obszaru zabytkowego

obiekty wpisane do rejestru zabytków

Ryc. 13. Zespół Dowództwa Floty i Centrum Wyszkożenia Specjalistów Floty Marynarki Wojennej RP w Gdyni-Oksywiu, obiekty Oficerskiej Szkoły Marynarki Wojennej oraz Gmach Szpitala Morskiego - wpisane do rejestru zabytków 22 lutego 2010 r. pod numerem 1859.

Ryc. 14. Zespół łuszczeni ryżu - wpisany do rejestru zabytków 11 marca 2010 r. pod numerem 1805.

Ryc. 15. Historyczny zespół zabudowy stacji kolejowej Wielki Kack wraz z budynkiem dworcowym, magazynem ekspedycji towarowej, ustępem stacyjnym, budynkiem gospodarczym i domem zawiadowcy - wpisany do rejestru zabytków 24 czerwca 2019 r. pod numerem 1970.

5.3.3. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

W tabeli przedstawiono wykaz zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego położonych w granicach administracyjnych Gdyni uszeregowany wg kolejności dat wpisu oraz po scaleniu decyzji - stan na 10.07.2023 r.

lp.	obiekt	miejsce przechowywania zabytku	wpis do rejestru zabytków	
			nr	data
1.	Kielich mszalny	Salon antykwaryczny	22	02.05.1970
2.	Krucyfiks z kości słoniowej	Salon antykwaryczny	23	29.09.1971
3.	Obraz Juliusza Kossaka: "Studium krajobrazu po zachodzie słońca"	Mieszkanie prywatne	127	09.03.1973
4.	Obraz: "Pejzaż z Jeziorem Bodeńskim"	Mieszkanie prywatne	182	25.02.1981
5.	Wypożyczenie kościoła	Kościół parafialny pw. Matki Boskiej Bolesnej w Orłowie, ul. Ks. S. Zawackiego 4	203	12.02.1987
6.	Pomnik - Krzyż Rybacki im. Tadeusza Wendy	ul. Jerzego Waszyngtona / w granicach działki nr 86/1	299	07.03.2006
7.	Wypożyczenie kościoła	Kościół parafialny pw. Św. Mikołaja w Chyloni, ul. Św. Mikołaja 1,	214	27.10.2006
8.	Wypożyczenie kościoła	Kościół parafialny p.w. Św. Michała Archaniola w Gdyni-Oksywiu, ul. Plk. Dąbka 1	361	30.06.2015
9.	Wypożyczenie kościoła	kościół pw. Św. Wawrzyńca w Gdyni-Wielkim Kacku, ul. Źródło Marii 18	373	22.11.2017
10.	Pomnik Ofiar I w. św. Z rzeźbą Serca Jezusa	ul. Działdowska 12, Leszczynki	380	22.03.2019

5.3.4. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków

W tabeli przedstawiono wykaz zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego położonych w granicach administracyjnych Gdyni - stan na 22.06.2023 r.

L.p.	Nr stanowiska	Obszar AZP	Nr na obszarze	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Lokalizacja	Nr rejestru zabytków	Uwagi
Gdynia Wiczlino								
1	2	8-42	11	cmentarzysko grobów skrzynkowych znalezisko luźne	wczesna epoka żelaza okres halsztacki C – D	umowny	C-499; (415/A)	Decyzja z dnia 30.09.1986 r.
Gdynia Witomino								
2	1	8-42	18	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza	umowny	C-348; (271/A)	Decyzja z dnia 29.11.1975 r.

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Ewidencję zabytków stanowią:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków,
- 2) zabytki nieruchome nie wpisane do rejestru zabytków,
- 3) parki kulturowe.

Ewidencję zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków w formie kart ewidencyjnych (art. 22 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami), zaś ewidencję z terenu gmin prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta) w formie zbioru kart adresowych zabytków, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art. 22 ust. 4).

Obok zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia oraz parków kulturowych ochronę zabytków objętych gminną ewidencją uwzględnia się w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (art. 19 ust. 1).

Ewidencja zabytków jest podstawą dla sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy (art. 21). Rozpoznanie zasobów, stanu zachowania obiektów zabytków pozwala na wskazanie zagrożeń oraz sposobów reagowania w celu ochrony i powstrzymania degradacji zewidencjonowanych zabytków oraz ich otoczenia. Dlatego obiekty te ujęte zostają w programach opieki oraz wskazane są do ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Jeżeli gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami ustalenia tego programu uwzględnia się zarówno w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, jak i w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (art. 19 ust. 2).

5.4.1. Obiekty nieruchome

Gminna Ewidencja Zabytków Gdyni została przyjęta w *Programie Opieki nad Zabytkami Miasta Gdyni na lata 2011-2014* i wówczas wynosiła 1756 pozycji. W tym okresie Wojewódzki Konserwator Zabytków zaktualizował wojewódzką ewidencję zabytków, co stało się podstawą do przeprowadzenia aktualizacji ewidencji gminnej. Formalnie przyjęcie rozszerzonego wykazu nastąpiło w drodze zarządzenia Prezydenta Miasta Gdyni nr 4206/16/VII/U z dnia 1 marca 2016 r. W kolejnych latach na liście kilkakrotnie wprowadzane były zmiany, w tym w drodze zarządzeń Prezydenta Miasta Gdyni⁴⁵.

5.4.2 Nieruchome zabytki (stanowiska) archeologiczne

Zabytki archeologiczne to zabytki nieruchome, będące powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem⁴⁶. Przedmiotem ochrony konserwatorskiej są zarówno poszczególne wytwory człowieka – artefakty, czyli indywidualne zabytki ruchome, np. pozyskane w trakcie badań archeologicznych oraz stanowiska archeologiczne – kulturowy kontekst, obszary występowania archeologicznych zabytków nieruchomych i ruchomych jako spójnej całości.

Podstawowym sposobem ochrony konserwatorskiej dziedzictwa archeologicznego jest eliminacja działań inwestycyjnych i gospodarczych na terenie stanowisk archeologicznych. Prowadzenie niezbędnych badań archeologicznych powinno mieć charakter fakultatywny i być ograniczone do sytuacji nieuniknionego zagrożenia zniszczeniem w skutek działalności inwestycyjnej i gospodarczej.

W Gdyni znajduje się ponad dwieście stanowisk archeologicznych objętych ochroną konserwatorską w tym dwa cmentarzyska płaskie wpisane do rejestru zabytków – na terenie Witomina-Radiostacji i Chwarzna-Wiczlina. Priorytetem ochrony konserwatorskiej tych zabytków powinna być ich długoterminowa ochrona *in situ*.

⁴⁵ Z uwagi na regularne weryfikowanie i zmiany listy obiektów w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków, aktualny stan należy sprawdzać każdorazowo na stronie internetowej Urzędu Miasta Gdyni www.gdynia.pl/zabytki oraz w Biurze Miejskiego Konserwatora Zabytków w Gdyni. Do 2019 r. wydane zostały w tej sprawie cztery zarządzenia Prezydenta Miasta Gdyni nr 6205/17/VII/U z dnia 23 maja 2017 r., nr 7334/18/VII/U z dnia 16 stycznia 2018 r., nr 8542/18/VII/U z dnia 16 października 2018 r. oraz nr 700/19/VIII/P z dnia 2 kwietnia 2019 r.

⁴⁶ Art. 3 pkt 4 ustawy z dnia 23 lipca 2013 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Poniżej przedstawiono wykaz stanowisk archeologicznych ujętych w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków położonych w granicach administracyjnych Gdyni – stan na 21.02.2024 r.⁴⁷

Gdynia								
L.p.	Nr stanowiska	Obszar AZP	Nr na obszarze	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Lokalizacja	Nr rejestru zabytków	Uwagi
1	1	8-43	1	cmentarzysko grobów skrzynkowych	okres halsztacki C – D	zasięg nieznany		
2	2	8-43	2	cmentarzysko grobów skrzynkowych	nieokreślona	nieustalona		
3	3	8-43	3	znalezisko luźne	okres halsztacki D	nieustalona		
4	4	8-43	4	cmentarzysko grobów skrzynkowych	nieokreślona	nieustalona		
5	5	8-43	5	cmentarzysko	okres halsztacki D	nieustalona		
6	6	8-43	6	osada	epoka kamienia	nieustalona		
7	7	8-43	7	znalezisko luźne	epoka kamienia	nieustalona		
8	8	8-43	8	znalezisko luźne znalezisko luźne	wczesne średniowiecze	nieustalona		
9	9	8-43	9	znalezisko luźne	wczesne średniowiecze	nieustalona		
10	10	8-43	10	osada	nieokreślona	nieustalona		
11	11	8-43	11	osada	nieokreślona	nieustalona		
12	12			cmentarzysko	wczesne średniowiecze	nieustalona		
13	13	8-43	13	cmentarzysko kurhanowe	nieokreślona	nieustalona		
14	14			znalezisko luźne	nieokreślona	nieustalona		
15	15			znalezisko luźne	wczesna epoka brązu	nieustalona		
Gdynia Babie Doły								
16	43	7-43	79	ślad osadnictwa osada	neolit wczesne średniowiecze nowożytność	umowny		
17	44	7-43	80	obozowisko (?) ślad osadnictwa osada	neolit wczesne średniowiecze późne średniowiecze	umowny		
18	45	7-43	81	ślad osadnictwa ślad osadnictwa ślad osadnictwa	neolit wczesne średniowiecze późne średniowiecze	umowny		
Gdynia Bernardowo								
19	1			cmentarzysko kurhanowe	wczesna epoka żelaza (?)			
Gdynia Chwarzno								
20	1			cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza (?)			
21	2	8-42	1	ślad osadnictwa	późne średniowiecze	punkt		
22	3	8-42	2	ślad osadnictwa ślad osadnictwa	neolit wczesna epoka żelaza	zasięg		
Gdynia Chylonia								
23	2	8-42	12	cmentarzysko kurhanowe	wczesny okres lateński	nieustalona		
Gdynia Cisowa								
24	1	8-42	13	cmentarzysko grobów skrzynkowych	okres halsztacki D	nieustalona		
25	2	8-42	14	cmentarzysko kurhanowe	wcz. i śr. okres lateński	nieustalona		
26	3	8-42	8	ślad osadnictwa	neolit	zasięg		
27	4	8-42	9	osada	okres wpływów rzymskich	zasięg		
Gdynia Demptowo								
28	1	8-42	15	znalezisko luźne	neolit	zasięg nieznany		
Gdynia Grabówek								
29	1	8-42	16	znalezisko luźne	neolit	nieustalona		

⁴⁷ Na podstawie danych uzyskanych od WKZ w Gdańsku w dniu 21.02.2024 r.

30	2	8-42	17	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza	nieustalona		
Gdynia Kolibki								
31	1	9-43	20	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze	punkt		
32	2	9-43	12	śląd osadnictwa	neolit	umowny		
				śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze			
33	3	9-43	13	śląd osadnictwa	neolit	punkt		
				śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze			
34	4	9-43	14	śląd osadnictwa	neolit	punkt		
35	5			znalezisko luźne	wcz. i śr. okres lateński			
36	6			pałac	nowożytność			
				śląd osadnictwa	średniowiecze			
37	7			znalezisko luźne	neolit			
Gdynia Mały Kack								
38	1			cmentarzysko grobów skrzynkowych	okres halszacki D			
39	2	9-43	3	śląd osadnictwa	neolit	umowny		
40	3			cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza			
41	4			cmentarzysko grobów skrzynkowych	okres halszacki D			
42	5			skarb (?)	okres halszacki D			
43	6			cmentarzysko grobów skrzynkowych	okres halszacki			
44	7			cmentarzysko (?)	okres wpływów rzymskich			
45	8			skarb	nieokreślona			
46	9			znalezisko luźne	nowożytność			
Gdynia Marszewo								
47	1	8-42	7	osada osada	okres wpływów rzymskich wczesne średniowiecze	zasięg		
Gdynia Obluże								
48	1	7-43	1	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza	zasięg nieznany		
49	2	7-43	2	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza	nieustalona		
50	3	7-43	20	cmentarzysko	okres halszacki	nieustalona		
51	4	7-43	21	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza	nieustalona		
52	5	7-43	22	cmentarzysko grobów skrzynkowych	okres halszacki D	nieustalona		
53	6	7-43	23	cmentarzysko grobów skrzynkowych	okres halszacki C	nieustalona		
54	7	7-43	24	osada	wczesne średniowiecze	nieustalona		
55	8	7-43	25	cmentarzysko	młodszy okres przedrzymski	nieustalona		
56	9	7-43	26	grodzisko wyżynne	wczesne średniowiecze	nieustalona		
57	10			znalezisko luźne	neolit			
58	11	7-43	28	osada	wczesne średniowiecze	nieustalona		
59	12	7-43	29	znalezisko luźne	neolit	nieustalona		
60	13	7-43	30	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza	nieustalona		
61	14	7-43	31	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze	punkt		
62	15	7-43	32	śląd osadnictwa	neolit	umowny		
				śląd osadnictwa	późne średniowiecze			
63	16	7-43	33	śląd osadnictwa	neolit	umowny		
				śląd osadnictwa	późne średniowiecze			
64	17	7-43	34	osada	wczesne średniowiecze	umowny		
				osada	późne średniowiecze			
65	18	7-43	35	śląd osadnictwa	epoka brązu	umowny		
				śląd osadnictwa	późne średniowiecze			
66	19	7-43	36	śląd osadnictwa	neolit	punkt		
				śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze			
67	20	7-43	37	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	umowny		
68	21	7-43	45	osada (?)	wczesne średniowiecze	punkt		
69	22	7-43	46	osada	wczesne średniowiecze	umowny		
				śląd osadnictwa	późne średniowiecze			
70	23	7-43	47	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze	zasięg		
				śląd osadnictwa	późne średniowiecze			
				śląd osadnictwa	nowożytność			
71	24	7-43	51	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze	umowny		
				śląd osadnictwa	późne średniowiecze			
				osada (?)	wczesne średniowiecze			
				osada	późne średniowiecze			

72	25	7-43	52	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność	umowny		
73	26	7-43	53	osada (?) osada (?) osada osada	okres wpływów rzymskich (?) wczesne średniowiecze późne średniowiecze nowożytność	umowny		
74	27	7-43	55	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze	punkt		
75	28	7-43	56	śląd osadnictwa osada osada (?) śląd osadnictwa (?)	neolit wczesne średniowiecze późne średniowiecze nieokreślona	umowny		
76	29	7-43	58	śląd osadnictwa śląd osadnictwa osada	neolit wczesne średniowiecze późne średniowiecze	umowny		
77	30	7-43	59	obozowisko śląd osadnictwa osada	neolit wczesna epoka żelaza (?) wczesne średniowiecze	umowny		
78	31	7-43	62	śląd osadnictwa osada	późne średniowiecze nowożytność	zasięg		
79	32	7-43	63	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	punkt		
80	33	7-43	64	śląd osadnictwa (?) śląd osadnictwa	nowożytność nieokreślona	umowny		
81	34	7-43	65	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	nieokreślona wczesne średniowiecze	punkt		
82	35	7-43	69	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze (?)	punkt		
83	36	7-43	70	obozowisko śląd osadnictwa	neolit późne średniowiecze	umowny		
84	37	7-43	73	śląd osadnictwa śląd osadnictwa (?)	neolit epoka brązu	umowny		
85	38	7-43	74	śląd osadnictwa śląd osadnictwa osada	neolit epoka brązu wczesne średniowiecze	umowny		
86	39	7-43	75	śląd osadnictwa osada	neolit wczesne średniowiecze	umowny		
87	40	7-43	76	obozowisko osada śląd osadnictwa	neolit wczesne średniowiecze późne średniowiecze	umowny		
88	41	7-43	77	śląd osadnictwa śląd osadnictwa osada	neolit epoka brązu wczesne średniowiecze	umowny		
89	42	7-43	78	śląd osadnictwa osada śląd osadnictwa	neolit wczesne średniowiecze późne średniowiecze	umowny		
Gdynia Oksywie								
90	1	7-43	3	cmentarzysko grobów skrzynkowych	okres halsztacki D	nieustalona		
91	2			cmentarzysko grobów skrzynkowych	okres halsztacki			
92	3	7-43	11	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza	nieustalona		
93	4	7-43	19	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza (?)	nieustalona		
94	5	7-43	7	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza	zasięg nieznan		
95	6	7-43	4	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza	nieustalona		
96	7	7-43	18	cmentarzysko grobów skrzynkowych cmentarzysko grobów skrzynkowych cmentarzysko punkt osadniczy	wcz. i śr. okres lateński wczesna epoka żelaza neolit	zasięg nieznan		
97	8	7-43	17	cmentarzysko grobów skrzynkowych	okres halsztacki D	nieustalona		
98	9	7-43	16	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza	nieustalona		
99	10	7-43	8	osada	wczesne średniowiecze	zasięg nieznan		
100	12	7-43	15	osada śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze neolit neolit wczesne średniowiecze	zasięg nieznan		
101	12			cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza			

102	13	8-43	21	cmentarzysko	okres halsztacki C	nieustalona		
103	14	7-43	12	grodzisko wyżynne	wczesne średniowiecze	zasięg nieznany		
104	15			osada	mezolit / neolit			
105	16			osada	wczesne średniowiecze			
106	17	7-43	6	osada	wczesne średniowiecze	zasięg nieznany		
107	18			osada	wczesne średniowiecze			
108	19			znalezisko luźne (?)	wczesna epoka żelaza			
109	20			cmentarzysko	wczesna epoka żelaza			
110	21			osada	wczesne średniowiecze			
111	22			osada	nieokreślona			
112	23			znalezisko luźne (?)	epoka kamienia			
113	24			znalezisko luźne	epoka kamienia			
114	25			osada	epoka kamienia			
115	26			znalezisko luźne	nieokreślona			
116	27			znalezisko luźne	-			
117	29	7-43	14	znalezisko luźne	wczesne średniowiecze	nieustalona		
118	29			znalezisko luźne	epoka kamienia			
119	30			znalezisko luźne	epoka kamienia			
120	60	7-43	61	ślad osadnictwa	neolit			
121	59	7-43	60	ślad osadnictwa ślad osadnictwa ślad osadnictwa	neolit późne średniowiecze okres nowożytny			
122	58	7-43	57	ślad osadnictwa ślad osadnictwa	neolit późne średniowiecze			
123	57	7-43	54	ślad osadnictwa	nieokreślona			
124	56	7-43	50	ślad osadnictwa ślad osadnictwa osada	neolit późne średniowiecze okres nowożytny			
125	55	7-43	49	ślad osadnictwa osada	neolit okres nowożytny			
126	38	7-43	9	ślad osadnictwa	neolit			
127	39	7-43	10	ślad osadnictwa	neolit			
128	40	7-43	27	ślad osadnictwa	neolit			
129	41	7-43	5	znalezisko luźne	epoka nieokreślona			
130	54	7-43	48	ślad osadnictwa ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze(?) późne średniowiecze			
131	43	7-43	13	osada otwarta osada otwarta ślad osadnictwa osada otwarta	wczesne średniowiecze późne średniowiecze neolit okres nowożytny			
132	53	7-43	44	osada osada	późne średniowiecze okres nowożytny			
133	21	7-43	45	ślad osadnictwa ślad osadnictwa ślad osadnictwa	neolit późne średniowiecze okres nowożytny			
134	22	7-43	46	ślad osadnictwa	późne średniowiecze			
135	47	7-43	38	ślad osadnictwa	późne średniowiecze			
136	48	7-43	39	ślad osadnictwa ślad osadnictwa	późne średniowiecze okres nowożytny			
137	49	7-43	40	ślad osadnictwa ślad osadnictwa	neolit okres nowożytny			
138	50	7-43	41	obozowisko (?) osada	neolit późne średniowiecze			
139	50			znalezisko luźne	wczesna epoka żelaza			
140	51			znalezisko luźne znalezisko luźne	neolit neolit			
141	52			znalezisko luźne	wczesna epoka żelaza			
142	53			znalezisko luźne	wczesna epoka żelaza			
143	54			znalezisko luźne	wczesna epoka żelaza			
144	55			znalezisko luźne	wczesna epoka żelaza			
145	56			znalezisko luźne	okres wpływów rzymskich			

146	57			znalezisko luźne	wczesne średniowiecze			
147	58			znalezisko luźne	epoka kamienia			
Gdynia Orłowo								
148	1	9-43	19	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze	punkt		
				śląd osadnictwa	późne średniowiecze			
149	2	9-43	8	śląd osadnictwa	neolit	zasięg		
150	3	9-43	9	osada	neolit	zasięg		
				śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze			
151	4	9-43	10	śląd osadnictwa	epoka kamienia	zasięg		
152	5	9-43	11	śląd osadnictwa	neolit	umowny		
				punkt osadniczy	wczesne średniowiecze			
153	6	9-43	2	śląd osadnictwa	epoka kamienia	umowny		
154	7			znalezisko luźne	neolit			
155	8			osada	wczesne średniowiecze			
156	9			cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza			
157	10			znalezisko luźne	epoka kamienia			
158	11			kościół	nowożytność			
Gdynia Redłowo								
159	1	9-43	16	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wcz. i śr. okres lateński	umowny		
160	2	9-43	17	znalezisko luźne	neolit	zasięg nieznan		
				cmentarzysko	wczesna epoka żelaza			
				znalezisko luźne				
161	3	9-43	18	cmentarzysko grobów skrzynkowych	okres halszacki D	zasięg nieznan		
162	4	8-43	13	cmentarzysko	wcz. i śr. okres lateński	nieustalona		
163	5	8-43	14	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza	nieustalona		
164	6	8-43	15	obozowisko	mezolit	nieustalona		
165	7	8-43	16	znalezisko luźne	nieokreślona	nieustalona		
166	8			cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza			
167	9	8-43	17	znalezisko luźne	neolit	nieustalona		
168	10	8-43	18	znalezisko luźne	nieokreślona	nieustalona		
169	11			cmentarzysko grobów skrzynkowych	nieokreślona			
170	12			cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza			
171	13			cmentarzysko (?)	nieokreślona			
172	14			śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze			
Gdynia Wiczlino								
173	1	8-42	10	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza	umowny		
174	2	8-42	11	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza	umowny	C-499;	
				znalezisko luźne	okres halszacki C – D		(415/A)	
175	3	8-42	3	śląd osadnictwa	neolit	zasięg		
				śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza			
176	4	8-42	4	śląd osadnictwa	neolit	umowny		
177	5	8-42	5	śląd osadnictwa	neolit / epoka brązu	umowny		
178	6	8-42	6	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza	punkt		
179	7	9-42	5	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze	umowny		
				śląd osadnictwa	średniowiecze			
				śląd osadnictwa	nowożytność			
				śląd osadnictwa	neolit			
				śląd osadnictwa	późne średniowiecze			
				śląd osadnictwa	epoka brązu / wczesna			
				śląd osadnictwa	epoka żelaza			
				osada?	wczesna epoka żelaza (?)			
				osada	nowożytność			
				osada	wczesna epoka żelaza			
180	8	9-42	6	śląd osadnictwa	neolit	umowny		
				śląd osadnictwa	średniowiecze			
181	9	9-42	7	śląd osadnictwa	nowożytność	umowny		
182	10	9-42	8	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze	umowny		
				śląd osadnictwa	nowożytność			
183	11	9-42	9	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze	umowny		
184	12	9-42	10	śląd osadnictwa	neolit	umowny		
				punkt osadniczy	epoka brązu			
185	13	9-42	1	śląd osadnictwa	średniowiecze	zasięg		

186	14	9-42	2	śląd osadnictwa	nowożytność	zasięg		
187	15	9-42	3	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze nowożytność	umowny		
188	16	9-42	4	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	neolit średniowiecze	umowny		
189	18	9-42	30	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza			
190	18	9-42	34	osada	nieokreślona	zasięg		
Gdynia Wielki Kack								
191	1	9-42	26	cmentarzysko grobów skrzynkowych	okres halsztacki D	umowny		
192	2	9-42	27	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza	nieustalona		
193	3	9-42	28	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza	nieustalona		
194	4			osada osada	wczesne średniowiecze późne średniowiecze			
195	5	9-42	13	śląd osadnictwa osada osada	wczesne średniowiecze średniowiecze nowożytność	zasięg		
196	6	9-42	14	osada	wczesne średniowiecze	zasięg		
197	7	9-42	15	śląd osadnictwa punkt osadniczy	neolit wczesne średniowiecze	umowny		
198	8	9-42	16	śląd osadnictwa śląd osadnictwa osada osada osada osada osada	wczesna epoka żelaza średniowiecze wczesna epoka żelaza okres wpływów rzymskich wczesne średniowiecze późne średniowiecze nowożytność	umowny		
199	9	9-42	17	punkt osadniczy punkt osadniczy	średniowiecze nowożytność	zasięg		
200	10	9-42	18	śląd osadnictwa śląd osadnictwa osada osada osada	neolit epoka brązu wczesne średniowiecze nowożytność	umowny		
201	11	9-42	19	osada	średniowiecze	umowny		
202	12	9-42	20	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	neolit epoka brązu	umowny		
203	13	9-42	21	punkt osadniczy punkt osadniczy	średniowiecze nowożytność	zasięg		
204	14	9-42	22	śląd osadnictwa	epoka brązu (?)	umowny		
205	15	9-42	23	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza	umowny		
206	16	9-42	24	śląd osadnictwa	średniowiecze	umowny		
207	17	9-42	25	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza nowożytność	umowny		
208	18	9-42	29	cmentarzysko	okres halsztacki C	nieustalona		
209	19	9-42	31	osada	wczesne średniowiecze	nieustalona		
210	20	9-42	32	śląd osadnictwa cmentarzysko śląd osadnictwa	epoka kamienia wczesne średniowiecze	nieustalona		
211	21	9-42	33	osada (?)	neolit	nieustalona		
212	22	9-42	12	śląd osadnictwa	średniowiecze	umowny		
213	23	10-42	54	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka kamienia średniowiecze	umowny		
214	22	10-42	52	śląd osadnictwa	średniowiecze	punkt		
215	25			cmentarzysko	okres halsztacki C – D	nieustalona		
216	7	9-43	15	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	punkt		
217	6	9-43	7	osada	neolit	umowny		
218	5	9-43	6	osada (?)	neolit	zasięg		
219	4	9-43	5	śląd osadnictwa	neolit	zasięg		
220	3	9-43	4	śląd osadnictwa punkt osadniczy	epoka kamienia średniowiecze	zasięg		
221	31			znalezisko luźne osada (?)	neolit			
222	32			cmentarzysko	wczesne średniowiecze			
223	33	10-42	72	cmentarzysko	wczesna epoka żelaza	zasięg niezany		
Gdynia Witomino								
224	1	8-42	18	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza	umowny	C-348; (271/A)	

225	2			osada	wczesne średniowiecze			
226	3			cmentarzisko grobów skrzynkowych	okres halszacki D			
227	4			cmentarzisko grobów skrzynkowych	okres halszacki C			
Gdynia Wzgórze Św. Maksymiliana								
228	1			znalezisko luźne	nieokreślona			
229	2	19		cmentarzisko grobów skrzynkowych cmentarzisko grobów skrzynkowych	okres halszacki C okres halszacki D	zasięg nieznany		
Pogórze								
230	1	7-42	21	śląd osadnictwa cmentarzisko osada osada	neolit okres halszacki D wczesne średniowiecze późne średniowiecze	zasięg		czę- ściowo w gm. Kosa- kowo
231	2	7-42	22	śląd osadnictwa osada cmentarzisko osada osada śląd osadnictwa	neolit okres halszacki D (?) okres halszacki D (?) wczesne średniowiecze późne średniowiecze nowożytność	zasięg		czę- ściowo w gm. Kosa- kowo
232	3	7-42	23	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze późne średniowiecze	umowny		czę- ściowo w gm. Kosa- kowo
233	4	7-42	24	śląd osadnictwa osada śląd osadnictwa nieokreślone	neolit późne średniowiecze nowożytność nieokreślona	zasięg		czę- ściowo w gm. Kosa- kowo
Sopot								
234	1	9-43	1	śląd osadnictwa	neolit	zasięg		czę- ściowo w M. Sopot

Objaśnienia do tabeli – rodzaje stanowisk:

- cmentarzisko płaskie – teren, na którym w trakcie prac ziemnych mogą zostać odkryte groby szkieletowe, groby ciałopalne (jamowe lub popielnicowe) lub groby skrzynkowe,
- osada otwarta, ślady i punkty osadnicze – możliwość wystąpienia pod powierzchnią ziemi palenisk, jam, półziemianek, warsztatów produkcyjnych oraz warstw kulturowych,
- grodzisko – miejsce dawnego grodu warownego z zachowanymi widocznymi na powierzchni śladami wałów i fosy.

5.4.3. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Muzeum Miasta Gdyni – zbiory muzeum obejmują około 40 tys. fotografii oryginalnych i reprodukcji oraz pocztówek i negatywów o tematyce związanej z portem, życiem społecznym, politycznym i gospodarczym miasta i jego mieszkańców. Najliczniejszą część zbioru stanowią obiekty związane z budową i rozbudową portu w okresie międzywojennym, fotografie i pocztówki z okresu okupacji oraz przedstawiające zniszczenia wojenne w 1945 r. Na szczególną uwagę zasługują pamiątki po inż. Tadeuszu Wendzie, budowniczym gdyńskiego portu oraz po prof. Eugeniuszu Kwiatkowskim, nazywanym ojcem chrzestnym Gdyni. W zbiorach znajdują się również przedmioty należące do wybitnych postaci w historii Gdyni: prof. Eugeniusza Kwiatkowskiego, inż. Tadeusza Wendy, ks. prał. dr. Hilarego Jastaka, artystów malarzy Maksymiliana Kasprowicza i Wacława Szczepilewskiego. Ponadto zgromadzono ponad 2000 obrazów z XX wieku, których tematyka dotyczy głównie miasta i morza autorstwa m.in. znanych polskich marynistów - Mariana Mokwy i Antoniego Suchanka.

Statek-muzeum "Dar Pomorza" – oddział Narodowego Muzeum Morskiego w Gdańsku. Zabytkowy polski żaglowiec zakupiony ze składek społeczeństwa w 1930 roku,

przez pięćdziesiąt dwa lata znajdował się w służbie Szkoły Morskiej. Odbił 105 podróży zawijając do 383 portów. Do zwiedzania udostępniona jest maszynownia, magazyn żagli, pomieszczenia oficerskie (w jednej z kabin zgromadzono pamiątki z domu Karola Borchardta), salon komendanta statku, w którym zgromadzone zostały pamiątki i nagrody związane z Darem Pomorza, pokład (stanowiska sterowe, kabina radiowa i nawigacyjna), kuchnia, dziobówka.

Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni – zbiory muzeum obejmują około 20000 eksponatów, w tym największą w Polsce kolekcję modeli okrętów, bander, proporców, napisów burtowych, dzwonów okrętowych, mundurów marynarskich, a także bogatą kolekcję malarstwa marynistycznego oraz medalierstwa i falerystyki.

Okręt-muzeum ORP Błyskawica – oddział Muzeum Marynarki Wojennej. Najsłynniejszy polski niszczyciel z czasów II wojny światowej i uczestnik wielu bitew. Prezentowane na jego pokładzie wystawy ukazują dzieje i tradycje Marynarki Wojennej.

Muzeum Emigracji w Gdyni – to pierwsze w Polsce muzeum poświęcone historii polskiej emigracji. Siedzibą muzeum jest historyczny Gmach Dworca Morskiego, którego uroczyste otwarcie po pracach adaptacyjnych nastąpiło wiosną 2015 r. Misją Muzeum jest opowiedzieć o losach milionów zarówno anonimowych ludzi, jak i tych sławnych, których nazwiska pojawiają się w kontekście wielkich osiągnięć naukowych, sportowych, biznesowych i artystycznych. Zbiory pozyskiwane od 2012 r. obecnie składają się z ponad 7 tys. obiektów, z czego ponad połowę z nich stanowią dary.

5.5. Obiekty proponowane do objęcia ochroną

W ramach opracowywania niniejszego programu opieki dokonano analizy wartości obiektów niewpisanych do rejestru zabytków w celu objęcia ich ochroną. Przy tym wyborze kierowano się bieżącą polityką konserwatorską w zakresie waloryzacji zabytków regionu oraz praktyką stanowienia ochrony zabytków w postaci wpisów do rejestru. W wyniku podjętych działań wyłonione zostały dwie grupy obiektów:

- predestynowane do wpisu do rejestru zabytków,
- budowle o znaczących wartościach zabytkowych postulowane do objęcia ochroną na podstawie zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Obiekty zasługujące na wpis do rejestru zabytków

W tabeli przedstawiono zaktualizowany i uzgodniony z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wykaz obiektów i obszarów położonych na terenie Gdyni predystynowanych do wpisu do rejestru zabytków województwa pomorskiego. Obiekty te są obecnie chronione z uwagi na ujęcie ich w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków. Natomiast ich ponadlokalne walory, powodują że mogą być sukcesywnie wpisywane do wojewódzkiego rejestru zabytków. W trakcie realizacji Programu opieki przedmiotowy wykaz będzie na bieżąco weryfikowany, w związku z powyższym w przyszłości może ulegać korektom.

lp.	obiekt	adres	współczesna dzielnica
1.	Bank Gospodarstwa Krajowego	10 Lutego 8	Śródmieście
2.	Kamienica burmistrza Krausego	Abrahama 25	Śródmieście
3.	gmach Urzędu Morskiego w Gdyni z budynkami mieszkalnymi	Chrzezanowskiego 10	Śródmieście-Port
4.	zespół zabudowy dzielnicy mieszkaniowej Działki Leśne	Działki Leśne	Działki Leśne
5.	Dom Marynarza (ob. Dom Rybaka)	Jana z Kolna 27	Śródmieście
6.	dom drewniany	Kapitańska 21	Grabówek
7.	Willa Magdaleny Łosiowej (ob. Wojskowy Sąd Garnizonowy)	Korzeniowskiego 7	Kamienna Góra
8.	Szkoła Handlu Morskiego	Morska 79	Grabówek
9.	zespół mieszkalny GSM	Okrzei 2-4	Grabówek

10.	zespół mieszkalny ZUS	Partyzantów 39	Wzgórze św. Maksymiliana
11.	Biurowiec Bergenske	Portowa 13-15	Śródmieście
12.	Urząd Celny (ob. gmach Zarządu Morskiego Portu Gdynia SA)	Rotterdamska 9	Śródmieście-Port
13.	zespół dworsko-folwarczny Nowe Obłuże	Rybaków	Babie Doły
14.	Kamienica Budyna	Świętojańska 9	Śródmieście
15.	Gmach Żegluga Polskiej	Waszyngtona 44	Śródmieście

5.6. Dziedzictwo niematerialne

W mieście żywe są obrzędy i tradycje morskie. Wychowanie morskie najmłodszych rozpoczyna się od szkół podstawowych (np. w ramach konkursu Operacja żagle w Gdyni). Naukę żeglarstwa prowadzi wiele działających na terenie miasta klubów żeglarskich, fundacji i stowarzyszeń. Częścią tego procesu jest poznawanie i kultywowanie obrzędów morskich jak np.: chrzty morskie i śpiewanie szant. Natomiast specjalistyczne kształcenie przyszłej kadry morskiej zapewnia Uniwersytet Morski w Gdyni oraz Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte.

Spośród kultywowanych w Gdyni rzemiosł należy wymienić tradycyjne rybołówstwo. Mimo stopniowego odwrotu od tego zajęcia, wciąż na plażach (w Orłowie, Obłużu i Oksywiu) można dostrzec łodzie rybackie, które stanowią charakterystyczny element krajobrazu kulturowego miasta i regionu.

Ważnymi nośnikami tradycji, świadectwem minionych pokoleń oraz historii Gdyni jest historyczne nazewnictwo elementów dziedzictwa przyrodniczego (np.: rzeka Kacza, potok Źródło Marii) i kulturowego: nazw dzielnic (np. Orłowo, Oksywie), ulic (Antoniego Abrahama, Wójta Radkego, 10 Lutego,) i placów (Plac Kaszubski). Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 9 ust. 2) daje możliwość ochrony nazw geograficznych, historycznych i tradycyjnych związanych z zabytkiem.

5.7. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla miasta

W wyniku analizy zasobów dziedzictwa kulturowego Gdyni dokonano waloryzacji na obiekty i obszary o znaczeniu europejskim, krajowym i lokalnym.

zabytki o znaczeniu	zabytki		obiekty archeologiczne
	nieruchome	ruchome /w zbiorach muzealnych	
europejskim	1. Modernistyczny zespół urbanistyczny śródmieścia Gdyni; 2. Budynek biurowy ZUS, ul. 10 Lutego 24; 3. Dom mieszkalny Funduszu Emerytalnego BGK, ul. 3 Maja 27-31/ 4. Kamienica Pręczkowskich, ul. Skwer Kościuszki 10-12; 5. Kamienica Orłowskich, ul. Świętojańska 68; 6. Kamienica A. Ogończyka-Blocha i L. Mazalona, ul. Świętojańska 122; 7. Kamienica Krenskich, ul. Świętojańska 55/ ul. Żwirki i Wigury 4; 8. Kamienica A. Jurkowskiego, Skwer Kościuszki 16; 9. Dom Żeglarza Polskiego, al. Jana Pawła II 3; 10. Hala Targowa, ul. Wójta Radkego 38 11. Elewator zbożowy w porcie, Nabrzeże Indyjskie/ ul. Indyjska 1; 12. Chłodnia w porcie, ul. Polska 20. 13. Budynek Sądu Rejonowego, Pl. Konstytucji 5; 14. Magazyn długoterminowy "H" w porcie,	-	-

	ul. Polska 17; 15. Zespół budynków Szkoły Morskiej, ul. Morska 83, 16. Zespół Dowództwa Floty i koszar Marynarki Wojennej na Oksywiu wraz z zespołem mieszkaniowym; 17. Dworzec Morski, ul. Polska 1; 18. Zespół dworca kolejowego w Gdyni, Plac Konstytucji 1.		
krajowym	W szczególności: 1. Kamienica Hundsdoerffów, ul. Starowiejska 7/ ul. Abrahama 2; 2. Kamienica F. Wegnera, ul. Świętojańska 89; 3. Kamienica bliźniacza M. Mikicińskiego i L. Dańkowskiej, ul. 10 Lutego 35/35a; 4. Kamienica Wiesława Tuchołki, ul. Armii Krajowej 9; 5. Kamienica S. Kryna z kinoteatrem, ul. Świętojańska 36; 6. Łuszczarnia ryżu, nabrzeże Indyjskie; 7. dom mieszkalny „Opolanka”, ul. P. Skargi 5 8. Dom Marynarza Szwedzkiego, ul. Jana z Kolna 25 9. Zespół letniskowo-willowy Kamiennej Góry, 10. Redłowo – bateria artylerii nadbrzeżnej (BAS).	- zbiory Muzeum Miasta Gdyni - pamiątki związane z historią powstawania polskiej gospodarki morskiej; - zbiory Muzeum Marynarki Wojennej; - zbiory Muzeum Emigracji w Gdyni	-
lokalnym	W szczególności: 1. Dom Antoniego Abrahama; 2. Dom wójta Jana Radtkego, ul. 10 Lutego 2; 3. Kamienica przy ul. Abrahama 5, 4. Kamienica A. Krausego, ul. Abrahama 25; 5. Kamienica przy ul. Starowiejskiej 21 z dekoracją z motywem kaszubskim w podcieniu wejścia 6. Kamienica przy ul. Warszawskiej 2/Wolności 5, z dekoracjami z motywem kaszubskim na portalach; 7. Zespoły ruralistyczne i urbanistyczne oraz zespoły osadnictwa przedmiejskiego.	pamiątki związane z historią miasta	-

Gdynia - Wczesnomodernistyczne Centrum Miasta zostało oficjalnie zgłoszone jako polski kandydat na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Wniosek został sporządzony przez Urząd Miasta Gdyni we współpracy z Politechniką Gdańską, zarekomendowany przez Komitet do spraw Światowego Dziedzictwa Kulturowego w Polsce przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a następnie podpisany przez wiceministra kultury i dziedzictwa narodowego oraz generalnego konserwatora zabytków i złożony do Centrum Światowego Dziedzictwa UNESCO w Paryżu.

Wniosek nominacyjny dopełnia dokument „Gdynia – Wczesnomodernistyczne Centrum Miasta. Plan Zarządzania”, którego zasadniczym celem jest dokonanie analizy najważniejszych zagadnień, które mogą mieć wpływ na ochronę wartości, które uzasadniają wpisanie dobra na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

5.8. Charakterystyczne obiekty i elementy dziedzictwa kulturowego

Spośród różnorodności zasobów dziedzictwa kulturowego Gdyni należy wskazać elementy, obiekty i grupy obiektów charakterystyczne dla regionu oraz związane z jego specyfiką.

Czynnikiem wyróżniającym miasto na tle pozostałych w kraju jest jego nadmorskie położenie.

1. Dziedzictwo morskie:

- historyczny port i stocznie z towarzyszącą zabytkową zabudową, pochylniami, dźwigami portowymi,
- domy rybackie, architektura kurortowa,

- zabytkowe jednostki pływające,
- zabytki militarne – bateria artylerii nadbrzeżnej (BAS) i liczne schrony przeciwlotnicze,

2. Dziedzictwo budownictwa modernistycznego:

- obiekty mieszkalne,
- użyteczności publicznej,
- obiekty portowe i przemysłowe,

3. Pamiątki walki o wolność i demokrację

- pamiątki związane z masakrą robotników dokonaną na ulicach miasta w grudniu 1970 r.,
- kaplica poległych w kościele NSPJ przy ul. Armii Krajowej 46.

Zachowanie i ochrona tego dziedzictwa – materialnego świadectwa przeszłości - jest niezbędne dla przetrwania pamięci o historii i dynamicznym rozwoju Gdyni. Stąd działania na rzecz zachowania zasobów dziedzictwa winny być realizowane systemowo i konsekwentnie.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego miasta. Analiza szans i zagrożeń.

Analiza SWOT jest podstawowym i powszechnie stosowanym narzędziem diagnostycznym, która stanowi zestawienie takich cech, jak: **Strengths** – silne strony, **Weaknesses** – słabe strony, **Opportunities** – szanse, **Threats** – zagrożenia. Zestawienie to stanowi podstawę do opracowania celów programu opieki.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
• nasycenie centrum miasta zabytkami o znaczeniu europejskim i krajowym, • bogaty i różnorodny zasób zabytków powstałych w różnych odstępach czasowych, • zachowana duża ilość obiektów modernistycznych (w tym przemysłowych) oraz cenny zespół baterii nadbrzeżnej, • uwzględnianie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, • dobra promocja zasobów oraz edukacja dotycząca walorów środowiska kulturowego miasta, • istniejący system dotacji prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych ze środków finansowych pochodzących z budżetu miasta, • unikalne, nadmorskie położenie miasta oraz obiektów i zespołów zabytkowych, • dobry stan techniczny większości obiektów z uwagi na zastosowane nowoczesne technologie budowlane • wysokie walory i atrakcyjność dziedzictwa kulturowego dla gospodarki, mieszkańców i turystyki.	• rozdrobniona własność w budynkach zabytkowych wpływająca na słabą mobilność decyzyjną mieszkańców, • wtórne, niezgodne z pierwotną funkcją podziały zespołów zabytkowych powodujące wtórne podziały terenu oraz własności, np. dawny zespół Dowództwa Floty i Koszar MW na Oksywiu, • zły stan bezpośredniego otoczenia niektórych obiektów zabytkowych, szczególnie wewnątrz kwartałów zabudowy śródmiejskiej, • niewystarczające środki finansowe właścicieli obiektów zabytkowych na ich konserwację i rewaloryzację i w konsekwencji zły stan zachowania części obiektów zabytkowych, zwłaszcza prywatnych.

SZANSE	ZAGROŻENIA
• wzrost zainteresowania właścicieli obiektów zabytkowych pracami konserwatorskimi, • rosnąca rola samorządu gminnego poprzez włączenie ochrony zabytków w sferę rozwoju miasta, • uwzględnianie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego i archeologicznego w programach,	• pogarszający się stan techniczny niektórych zabytków spowodowany ich niewłaściwym użytkowaniem, • kolizja pomiędzy wymogami ochrony konserwatorskiej, a polityką polegającą na wykonywaniu dociepleń elewacji obiektów zabytkowych niewłaściwymi metodami,

strategiach i planach rozwoju miasta, • możliwość dotacji prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych ze środków finansowych pochodzących z różnych źródeł: samorządowe, państwowe, środki UE i in. • rozwój inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i archeologicznego, • promocja przykładów dobrych praktyk opieki nad zabytkami.	• samowolne, wynikające z braku egzekucji prawa, przekształcenie obiektów i zespołów zabudowy deprecjonujące ich wartości zabytkowe, • możliwość zniszczenia stanowisk archeologicznych w skutek samowolnej działalności inwestycyjnej i gospodarczej, • utrata integralności zabytkowej przestrzeni miasta poprzez znaczące inwestycje w bezpośrednim sąsiedztwie obszarów cennych kulturowo i krajobrazowo charakterystyczna dla dużych ośrodków miejskich.
---	---

7. Założenia programowe

Cel, priorytety i typy działań *Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Gdyni*

Celem strategicznym *Programu opieki* jest

ZACHOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GDYNI SŁUŻĄCE BUDOWANIU PRESTIŻU MIASTA ORAZ TOŻSAMOŚCI JEGO MIESZKAŃCÓW

Realizacja celu strategicznego powinna się odbywać w oparciu o następujące priorytety:

Priorytet 1: OCHRONA ZABYTKÓW I REWALORYZACJA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GDYNI

Priorytet 2: GDYNIA MIASTEM MODERNIZMU

Priorytet 3: BADANIE, DOKUMENTACJA I PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA

Kierunki oraz typy działań, które są równoważne w ramach poszczególnych priorytetów przedstawia poniższa tabela:

Nazwa	Priorytet 1: OCHRONA ZABYTKÓW I REWALORYZACJA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GDYNI
Kierunki działań	1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego jako podstawy budowania prestiżu miasta poprzez rozwój turystyki i dziedzin gospodarki z nią związanych (handel, gastronomia, hotelarstwo, rzemiosło) służące budowaniu tożsamości jego mieszkańców. 2. Zabezpieczenie i właściwa konserwacja obiektów zabytkowych. 3. Ekspozycja najcenniejszych zabytków i zespołów zabytkowych 4. Zachowanie i harmonijna kontynuacja tradycji rozwoju przestrzennego historycznych dzielnic Gdyni. 5. Poprawa stanu ochrony i opieki nad zbiorami muzealnymi i archiwalnymi oraz ich rozwój. 6. Ożywienie obszarów zabytkowych zespołów urbanistycznych i ruralistycznych. 7. Wykorzystanie tradycji historycznej dla promocji miasta.

Typy działań	1. Działania uwzględniające w szczególności konserwację, renowację, rewitalizację, poprawę stanu zachowania: - obiektów sakralnych, - obiektów mieszkalnych, - obiektów użyteczności publicznej, - obiektów budownictwa obronnego, - obiektów techniki, - obiektów gospodarczych, - parków, ogrodów, zieleni komponowanej. 2. Konserwacja i rewitalizacja zabytków nieruchomych i ruchomych polegająca na odtworzeniu ich pierwotnego, historycznego wyglądu, z poszanowaniem autentycznej substancji zabytkowej. 3. Rewitalizacja i rewitalizacja zabytkowych zespołów: ruralistycznych oraz urbanistycznych. 4. Rewitalizacja, adaptacja na cele kulturalne, edukacyjne, turystyczne, mieszkalne, usługowe obszarów i obiektów przemysłowych, powojennych, pokolejowych. 5. Montaż w obiektach zabytkowych niezbędnych urządzeń technicznych, instalacji dla zapewnienia właściwych warunków przechowywania i eksponowania zabytków ruchomych, muzealiów oraz trwałego zachowania i użytkowania tych budowli. 6. Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.). 7. Iluminacja najcenniejszych zabytków dziedzictwa kulturowego. 8. Opracowywanie i aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w szczególności dla obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi (w tym weryfikacja obowiązujących w zakresie aktualizacji zagadnień związanych z ochroną zabytków nieruchomych i archeologicznych, w tym wyeliminowanie, z punktu widzenia ochrony tych zabytków, niekorzystnych zapisów) oraz dla obszarów wskazanych do ochrony w studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego.
Nazwa	Priorytet 2: GDYNIA MIASTEM MODERNIZMU
Kierunki działań	1. Badania architektury modernistycznej Gdyni i porównanie jej z innymi ośrodkami modernizmu 2. Dokumentacja zabytkowych obiektów modernistycznych. 3. Zabezpieczenie, konserwacja istniejących oraz przywracanie pierwotnej formy przekształconym zabytkom modernistycznym, 4. Działania promocyjne m.in. służące utrwaleniu w świadomości społeczności krajowej i międzynarodowej faktu wyjątkowości Gdyni z modernistycznym śródmieściem. 5. Rozwijanie i koordynacja różnorodnych działań związanych z modernizmem Gdyni
Typy działań	1. Prowadzenie interdyscyplinarnych badań, dokumentowanie i opracowywanie materiałów archiwalnych związanych z dziejami modernistycznego miasta. 2. Ochrona i konserwacja modernistycznych obiektów zabytkowych 3. Zachowanie i rewitalizacja obiektów modernistycznych znajdujących się na terenach portowych.

	4. Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.). 5. Iluminacja obiektów modernistycznych. 6. Wspieranie działań mających na celu pozyskanie pamiątek związanych z dziejami powstawania Gdyni na potrzeby istniejącego miejskiego muzeum. Wymiana informacji i koordynacja działań Miasta i innych podmiotów w ramach Zespołu ds. ochrony i promocji gdyńskiego modernizmu, składającego się z przedstawicieli różnych podmiotów Miasta Gdyni.
Nazwa	Priorytet 3: BADANIE, DOKUMENTACJA I PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA
Kierunki działań	1. Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym. 2. Rozpoznanie zasobów i specyfiki dziedzictwa kulturowego Gdyni 3. Promowanie tradycyjnych form i cech lokalnej architektury (w zakresie bryły, detalu architektonicznego, materiału, kolorystyki, rozwiązań konstrukcyjnych). 4. Edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym Gdyni 5. Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej. 6. Szeroki dostęp do informacji o dorobku kultury regionalnej.
Typy działań	1. Specjalistyczne opracowania badawczo-dokumentacyjne obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym obejmujące: - ekspertyzy techniczne i konserwatorskie, - badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, - programy prac konserwatorskich i restauratorskich, - dokumentacje projektowe, - inwentaryzacje architektoniczno-konserwatorskie. 2. Współpraca z instytucjami kultury w zakresie rozpoznania oraz wymiany informacji o zasobach regionalnego dziedzictwa kulturowego, 3. Rozpoznanie i promocja najcenniejszych zabytków regionu, w szczególności obejmująca charakterystyczne zabytki świadczące o ich odrębności i specyfice. 4. Wspieranie działań edukacyjnych i promocyjnych oraz popularyzujących wiedzę o dziedzictwie kulturowym i archeologicznym miasta, w szczególności: - przygotowanie i organizacja konferencji naukowych, - opracowanie i wydruk publikacji, - organizacja konkursów, - popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowaniu obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo.

	5. Wspieranie rozwoju i profesjonalizacji przewodnictwa turystycznego po mieście 6. Popularyzacja wiedzy o zabytkach poprzez wprowadzanie informacji o dziedzictwie architektonicznym i archeologicznym miasta do ogólnodostępnej bazy internetowej. 7. Promocja społecznych postaw dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego miasta m.in. poprzez honorowanie zasłużonych osób nagrodami prezydenta miasta za zasługi związane z ochroną zabytków Gdyni np. medalem Civitas e Mari.
--	--

Reasumując, szeroko pojęta polityka w dziedzinie opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego Miasta Gdyni będzie zmierzała do:

- konsekwentnego i planowego realizowania zadań kompetencyjnych samorządu gminnego poprzez wdrażanie *Programu opieki*,
- opracowywania i aktualizacji prawnych i merytorycznych podstaw ochrony oraz zasad finansowania i pozyskiwania środków na jej realizację,
- rygorystycznej ochrony unikatowych wartości krajobrazu kulturowego miasta,
- umożliwienia i wspierania racjonalnego wykorzystania środków finansowych na ratowanie obiektów o szczególnych wartościach historycznych,
- dbałości o krajobraz kulturowy miasta, w tym zachowania jego charakterystycznych elementów zabytkowych i przyrodniczych,
- stymulowania zasad partnerstwa publiczno-prywatnego na rzecz konserwacji, rewaloryzacji i zagospodarowania obiektów zabytkowych,
- wspierania aktywności lokalnej w działaniach mających na celu poszanowanie materialnego dziedzictwa architektonicznego i archeologicznego,
- realizacji programu podnoszenia atrakcyjności Śródmieścia poprzez m.in. rewaloryzację zabudowy oraz otaczającej przestrzeni,
- rewitalizacji miejskich obszarów zdegradowanych,
- rewitalizacji terenów powojennych, przemysłowych i związanych z chaotyczną zabudową z okresu powstawania miasta,
- wspierania powstania kluczowych instytucji i inicjatyw z zakresu kultury,
- zachowania lokalnych walorów dziedzictwa kulturowego i zaadaptowania ich do wymogów współczesnego miasta,
- kształtowania zindywidualizowanej lokalnie struktury miejskiej w nawiązaniu do historycznych zasad kształtowania krajobrazu kulturowego,
- wspierania działań na rzecz tworzenia programów edukacyjnych mających na celu wzmocnienie lokalnej tożsamości oraz współodpowiedzialności mieszkańców za zasoby dziedzictwa kulturowego w mieście,
- kreowanie modelu ochrony zabytków archeologicznych tj. zachowania i konserwacji w miejscu ich występowania,
- kreowania modelu odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa kulturowego Gdyni wśród mieszkańców, użytkowników oraz wśród pracowników samorządowych.

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

8.1. Instrumenty prawne

Problematyka zachowania dziedzictwa kulturowego została uwzględniona przez władze gminy przy uchwalaniu prawa miejscowego, które objęło część obszarów zabytkowych, dla pozostałych obszarów plany miejscowe są sukcesywnie opracowywane. Zasady ochrony konserwatorskiej obszarów i obiektów zabytkowych sformułowane zostały również w *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gdyni*,

które jest podstawą przy formułowaniu zasad ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Miasto współdziałała i będzie nadal współdziałało z właścicielami obiektów zabytkowych, wymienionych w niniejszym programie jako zabytki o najwyższym znaczeniu dla miasta, w działaniach związanych z objęciem ich ochroną prawną, m.in. związanych ze składaniem wniosków o wpis do rejestru zabytków i wykonywaniem odpowiednich decyzji administracyjnych związanych z ochroną i opieką nad tymi obiektami.

Ważnym elementem polityki gminy w zakresie sprawowania ochrony zabytków jest realizacja części zadań Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku. Na mocy porozumienia zawartego w dn. 12.06.2012 r.⁴⁸ w imieniu Prezydenta Gdyni obowiązki te sprawuje miejski konserwator zabytków, który działa w ramach Biura Miejskiego Konserwatora Zabytków. Rozwiązanie to stanowi duże ułatwienie dla interesantów, którzy na miejscu mogą uzyskać porady i konsultacje w celu załatwienia swoich spraw.

8.2. Instrumenty koordynacji

Realizacja *Programu opieki* wymaga współpracy z instytucjami ochrony zabytków różnych szczebli, w tym współpracy z Muzeum Miasta Gdyni, Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni, Muzeum Emigracji, organizacjami pozarządowymi (między innymi: Towarzystwo Miłośników Gdyni i Stowarzyszenie Zabytkowa Gdynia) oraz np. społecznościami parafialnymi.

8.3. Instrumenty finansowe

Podstawowym narzędziem finansowym będą dotacje celowe udzielane na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (na podstawie obowiązującej Uchwały Rady Miasta Gdyni nr XVII/575/20 z dnia 26.02.2020 r. w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru, znajdujących się na terenie administracyjnym Gminy Miasta Gdyni).

Realizacja finansowania odbywa się dwutorowo:

- bezpośrednio i dotyczy zabytków będących własnością gminy,
- pośrednio – w drodze dotacji obejmujących prace przy obiektach nienależących do gminy.

W każdym roku budżetowym ujętym w niniejszym programie, rozpoczynając od roku 2025, gmina przeznacza na wyżej wymienione finansowanie kwotę w wysokości nie niższej niż **2,0 mln złotych** (słownie: dwa miliony). Kwota może zostać zwiększona w następnym roku budżetowym na wniosek Miejskiego Konserwatora Zabytków w uzasadnionych przypadkach wynikających z analizy potrzeb na podstawie złożonych wniosków o dotacje.

Podział środków wynosi:

- program finansowania pośredniego – kwota co najmniej wysokości **1,2 mln złotych**
- program finansowania bezpośredniego – kwota co najmniej wysokości **800 tys. złotych**

W przypadku finansowania bezpośredniego środki w ramach programu są odrębne od środków finansowych jednostek miejskich, których działalnością statutową jest m.in.: dbałość o stan gminnych nieruchomości.

Pomoc finansowa dotyczy obiektów podzielonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego na trzy zróżnicowane grupy pod względem ich walorów zabytkowych, zakresu prac, które mogą być objęte dotacją oraz maksymalnej wysokości dotacji dla każdej grupy. Największe dofinansowanie (do 75% kosztów kwalifikowanych) może zostać udzielone dla budynków zaliczonych do Grupy 1 - indywidualnie wpisanych do rejestru zabytków obejmujące wszelkie prace związane z utrzymaniem, zachowaniem i odtworzeniem substancji zabytku. Następnie na prace przy elewacjach budynków i przy dachach (w przypadku widocznych dachów stromych) oraz na remonty pierwotnej stolarki

⁴⁸ Porozumienie zawarte pomiędzy Wojewodą Pomorskim a Gminą Miasta Gdyni w sprawie prowadzenia spraw z zakresu właściwości Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku przez Gminę Miasta Gdyni (Dz. Urzędowy Woj. Pom. z dn. 12 czerwca 2012 r. poz. 2034).

okiennej i drzwiowej zewnętrznej można uzyskać dofinansowanie dla budynków zaliczonych do pozostałych dwóch grup. Do 50% kosztów kwalifikowanych można uzyskać dla budynków położonych w granicach sześciu obszarów wpisanych do rejestru zabytków (z wyłączeniem stref ochrony krajobrazu i ekspozycji zespołu zabytkowego), objętych ochroną konserwatorską na podstawie obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i zakwalifikowanych do grupy A – „obiektów o wysokich walorach kulturowych” lub zakwalifikowanych jako „obiekty historyczne do zachowania” w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego części dzielnicy Wielki Kack zatwierdzonego uchwałą Nr XLII/1336/2002 Rady Miasta Gdyni z dnia 26.06.2002 r. lub wyszczególnionych w decyzji o wpisie do rejestru zabytków osady rzemieślniczej Mały Kack (Grupa 2). Natomiast do 30% kosztów kwalifikowanych można otrzymać dla pozostałych budynków położonych w granicach sześciu obszarów wpisanych do rejestru zabytków (z wyłączeniem stref ochrony krajobrazu i ekspozycji), zbudowanych (ukończonych) przed 1989 r. (Grupa 3).

Możliwe jest także wykorzystanie funduszy unijnych oraz dostępnych dofinansowań województwa pomorskiego.

8.4. Instrumenty społeczne

W działaniach Miasta przewidywane jest prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi oraz spółkami), a także edukacja i informacja o doświadczeniach dziedzictwa kulturowego miasta Gdyni.

Gmina Gdynia inicjuje wiele wydarzeń popularyzujących zabytki miasta i ich ochronę, szczególnie wśród ich użytkowników. Przykładem są coroczne spotkania pod nazwą „Wspólnie dbamy o gdyńskie zabytki”, w których udział biorą między innymi konserwatorzy zabytków, właściciele zabytków i przedstawiciele władz Miasta. Podczas spotkania podsumowywane są prace konserwatorskie przy zabytkach zrealizowane w ramach dotacji przyznawanych przez Gminę Miasta Gdyni. W 2023 r. takie spotkanie odbyło się w dniu 18 kwietnia 2023 r. w budynku YMCA przy ul. Żeromskiego 26. Poprzednio spotkania odbyły się m.in. w Sądzie Rejonowym przy Pl. Konstytucji 5, kościele pw. NSPJ przy ul. Armii Krajowej 46 oraz w Uniwersytecie Morskim przy ul. Morskiej 81-87. W przyszłych latach planuje się organizację kolejnych wydarzeń z tego cyklu.

Dotacje na nieruchomości będące własnością Skarbu Państwa, są przyznawane za pośrednictwem organizacji „Stowarzyszenie Zabytkowa Gdynia”. Dzięki działaniom stowarzyszenia udało się przeprowadzić prace konserwatorskie przy budynkach Sądu Rejonowego przy pl. Konstytucji 5, Uniwersytetu Morskiego przy ul. Morskiej 81-87 oraz al. Jana Pawła II 3, Akademii Marynarki Wojennej przy ul. Śmidowicza 69 oraz siedziby Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej przy ul. Świętojańskiej 44.

8.5. Instrumenty kontrolne

Zadania sformułowane w niniejszym programie przewidują stosowanie dwóch form monitoringu jego realizacji: monitoringu zasobów (weryfikacja i aktualizacja gminnej ewidencji zabytków) oraz monitoringu stanu środowiska kulturowego.

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Za monitorowanie realizacji *Programu Opieki nad Zabytkami dla miasta Gdyni* odpowiada Prezydent Miasta Gdyni, który co dwa lata będzie przedstawiał Radzie Miasta Gdyni sprawozdanie z realizacji programu.

Przykładowe kryteria prowadzenia oceny realizacji *Programu opieki*:

- poziom wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami w poszczególnych latach,
- liczba budynków, które objęto pracami konserwatorskimi dofinansowanymi z pieniędzy publicznych,

- liczba szkoleń/liczba osób biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną i popularyzacją dziedzictwa kulturowego,
- liczba przygotowanych/wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników) na temat dziedzictwa kulturowego
- liczba zrealizowanych konkursów, wystaw i działań edukacyjnych na terenie miasta.

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

10.1. Publiczne źródła finansowania

W celu właściwej i skutecznej ochrony zasobów kulturowych wykorzystane zostaną środki możliwe do zabezpieczenia z budżetu gminy na ten cel, jak również w miarę możliwości prowadzone będą programy czerpiące z budżetów innych publicznych źródeł - Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz samorządu województwa pomorskiego:

- Gmina: w budżecie gminy miejskiej co roku zabezpieczane będą środki na zadania wynikające z niniejszego dokumentu w kwocie nie niższej niż **2,0 mln złotych w 2025 r.**, a w każdym kolejnym roku kwota będzie zwiększana o 10 % w stosunku do kwoty z 2025 r.
- Samorząd Województwa Pomorskiego – środki przyznawane na podstawie uchwały⁴⁹ w sprawie określenia zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa pomorskiego
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego – dotacje przyznawane w ramach Programów Ministra *Ochrona Zabytków*⁵⁰:

Ochrona zabytków - instytucja zarządzająca - Departament Ochrony Zabytków. Celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Kluczowe dla realizacji celów programu są zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku, w ramach priorytetu dofinansowania nie mogą zaś uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję. Duży nacisk kładziony będzie na dofinansowanie prac przy obiektach najbardziej zagrożonych oraz zabytkach najcenniejszych – wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, uznanych za Pomniki Historii oraz tych, posiadających wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Istotnym celem priorytetu jest również zwrócenie uwagi na obiekty, mające szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego – zarówno w kontekście ogólnosiwiatowym, jak lokalnym, gdzie pełnią ważną rolę nośnika historii i tradycji.

W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

- 1) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;
- 2) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków).
- 3) Do priorytetu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

⁴⁹ Uchwała Nr 33/III/14 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 8 grudnia 2014 roku (Dz. Woj. Pom. z 13 stycznia 2015 r., poz. 55)

⁵⁰ <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finansowanie-i-mecenat/programy-ministra/programy-mkidn-2018.php> [strona MKiDN, 07.2023 r.].

O dofinansowanie w ramach programu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego – osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie. W przypadku zadań określonych w pkt. 2 o dofinansowanie ubiegać mogą się wyłącznie wnioskodawcy, których działalność nie jest finansowana ze środków publicznych. O dofinansowanie w ramach priorytetu nie mogą ubiegać się państwowe instytucje kultury, publiczne szkoły oraz uczelnie wyższe, uczelnie artystyczne oraz inne podmioty zaliczane do sektora finansów publicznych.

Wnioski o dotacje należy składać do dnia 30 października każdego roku poprzedzającego rok realizacji prac lub robót.

Rządowy Program Odbudowy Zabytków - program, który ma na celu wsparcie samorządów w poprawieniu stanu, odbudowie i remontach obiektów zabytkowych przyczyniając się tym samym do poprawy ich stanu i ochronę przed degradacją i niszczeniem. Program dopuszcza finansowanie obiektów posiadających wpis do ewidencji lub rejestru zabytków i będących w posiadaniu jednostki samorządu terytorialnego lub jednostki organizacyjnej podległej jednostce samorządu terytorialnego. Program kierowany jest bezpośrednio do jednostek samorządu terytorialnego, a za ich pośrednictwem również do innych podmiotów zobowiązanych do opieki nad zabytkami. Dofinansowanie będzie przyznawane na realizację zadań inwestycyjnych związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami. Może być przeznaczony na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego albo na udzielenie dotacji samorządowej na takie prace. Dofinansowanie z Programu może wynieść maksymalnie 98% wartości inwestycji, a minimalny wkład własny - 2%. Wnioski będą mogły być składane w trzech kategoriach: do 150 000 zł, do 500 000 zł i do 3 500 000 zł.

Kolekcje muzealne - instytucja zarządzająca - Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Strategicznym celem priorytetu jest wspieranie działalności muzeów poprzez tworzenie oraz systematyczne wzbogacanie zbiorów i kolekcji o randze narodowej i regionalnej. Priorytet ma za zadanie utrwalanie wysokich standardów w zakresie opracowywania, przechowywania, konserwowania i popularyzowania obiektów i kolekcji muzealnych. Decyzje o wytypowaniu obiektów do dofinansowania w ramach priorytetu powinny być elementem konsekwentnie realizowanego i długofalowego planu rozwoju kolekcji. Ze względu na powyższe wymagania priorytet skierowany jest wyłącznie do instytucji kultury wpisanych do Państwowego Rejestru Muzeów, które są w szczególności zobowiązane do zachowania wysokiej wartości merytorycznej realizowanych przedsięwzięć oraz do stosowania właściwych reguł opieki nad gromadzonymi zbiorami.

W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

- 1) zakup obiektu do zbiorów muzeum oraz pokrycie kosztów niezbędnych do dokonania przedmiotowego zakupu;
- 2) zakup kolekcji do zbiorów muzeum oraz pokrycie kosztów niezbędnych do dokonania przedmiotowego zakupu.

W ramach jednego wniosku można ubiegać się wyłącznie o zakup pojedynczego obiektu lub spójnej kolekcji. Przedmiotem zakupu nie może być grupa obiektów niestanowiących kolekcji. Z priorytetu wyłączone są zadania związane z zakupem obiektów i kolekcji sztuki współczesnej, o których dofinansowanie można ubiegać się w ramach priorytetów *Narodowe kolekcje sztuki współczesnej* i *Regionalne kolekcje sztuki współczesnej*.

O dofinansowanie w ramach programu mogą ubiegać się państwowe i samorządowe instytucje kultury, będące muzeami wpisanymi do Państwowego Rejestru Muzeów.

Wspieranie działań muzealnych - instytucja zarządzająca - Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Strategicznym celem priorytetu jest wspieranie działalności w zakresie

opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także – prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

- 1) organizacja czasowych wystaw muzealnych;
- 2) modernizacja stałych wystaw muzealnych;
- 3) tworzenie stałych wystaw muzealnych;
- 4) publikacja katalogów do wystaw muzealnych;
- 5) konserwacja muzealiów, archiwaliów, starych druków, rękopisów, kartografii, muzykaliów, ikonografii, grafiki artystycznej, dokumentów życia społecznego;
- 6) zakup wyposażenia pracowni konserwatorskich.

O dofinansowanie w ramach programu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury - z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego;
- 2) organizacje pozarządowe;
- 3) kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

Ochrona zabytków archeologicznych - instytucja zarządzająca – Narodowy Instytut Dziedzictwa. Strategicznym celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. Cel ten został sformułowany w oparciu o fundamentalną dla ochrony dziedzictwa kulturowego zasadę zrównoważonego rozwoju, która dopuszcza inwazyjne metody badawcze jedynie w ostateczności, gdy stanowisko (zabytek archeologiczny) narażone jest na bezpośrednie zniszczenie spowodowane oddziaływaniem przyrodniczym, bądź działaniami człowieka. Stąd zadaniem priorytetu jest wspieranie i promocja badań prowadzonych metodami niedestrukcyjnymi, wykorzystującymi techniki tradycyjne oraz nowoczesne osiągnięcia techniczne, a także opracowanie i publikacja ich wyników. W obu grupach zadań na wsparcie mogą liczyć przede wszystkim projekty, które zakładają prowadzenie badań na obszarach (lub w dziedzinach) niewystarczająco rozpoznanych lub upowszechnionych, promujących nowe kierunki badawcze, a także opracowanie i publikację wyników badań archeologicznych zakończonych przed 2005 r. Nie będą natomiast wspierane projekty, które prowadzą do niszczenia stanowisk archeologicznych (np. poprzedzające rekonstrukcje na stanowisku archeologicznym) lub służące planowaniu dalszych badań wykopaliskowych.

W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań, służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, realizowanych zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami:

- 1) niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentacja zasobów dziedzictwa archeologicznego z wykorzystaniem metod tradycyjnych i nowoczesnych, m.in. badań powierzchniowych, prospekcji podwodnej, badań geofizycznych, prospekcji lotniczej, skaningu laserowego;
- 2) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

O dofinansowanie w ramach programu ubiegać się mogą następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury;
- 2) państwowe instytucje kultury;
- 3) organizacje pozarządowe;
- 4) publiczne uczelnie akademickie;
- 5) niepubliczne uczelnie akademickie;
- 6) podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Wspieranie samorządowych instytucji kultury – opiekunów miejsc pamięci – instytucja zarządzająca - Departament Dziedzictwa Kulturowego. Strategicznym celem programu jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości. W sposób szczególny dotyczy to miejsc noszących ślady masowych zbrodni reżimów totalitarnych. Ustawowe zadania Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w zakresie podtrzymywania i rozpowszechniania tradycji narodowej i państwowej - w przypadku najważniejszych miejsc pamięci powinny przyjąć konkretną formę stworzenia możliwości sprzyjających otoczeniu tych miejsc stałą i stabilną opieką, polegającą w szczególności na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania miejsca pamięci oraz wydarzeń i osób z nim związanych;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy miejscu pamięci;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania miejsca pamięci oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z miejsca pamięci w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości i autentyzmu;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o miejscu pamięci oraz jego znaczeniu dla historii, dziedzictwa i tożsamości narodowej.

Biorąc pod uwagę szeroki zakres tych zadań, najbardziej stabilną formą gwarantującą ich stałe wypełnianie, jest powierzenie ich instytucjom kultury, państwowym lub samorządowym. Ze względu na stałe koszty, wiążące się z takim rozwiązaniem, powinno ono być stosowane tylko w odniesieniu do najważniejszych miejsc pamięci. Głównym celem Programu jest wypełnienie luki powstałej w tym ważnym obszarze poprzez wsparcie instytucji samorządowych w tym zakresie. Jako uzupełnienie tego celu Program ma promować stosowanie dodatkowych rozwiązań sprzyjających lepszej opiece nad miejscami pamięci, takich jak: - uwzględnienie miejsca pamięci i jego ochrony w miejscowych planie zagospodarowania przestrzennego lub/i objęcie go inną formą ochrony prawnej; - współpraca merytoryczna i finansowa z organizacjami pozarządowymi, wolontariuszami, społecznością lokalną lub innymi podmiotami zewnętrznymi w zakresie opieki nad miejscem pamięci.

O dofinansowanie w ramach programu mogą ubiegać się samorządowe instytucje kultury sprawujące opiekę nad miejscem pamięci, którego dotyczy wniosek.

Program Wspieranie opieki nad miejscami pamięci i trwałymi upamiętnieniami w kraju – instytucja zarządzająca – Departament Dziedzictwa Kulturowego – Strategicznym celem programu jest wspieranie opieki nad miejscami pamięci i trwałymi upamiętnieniami na terenie RP, stanowiącymi materialne świadectwo kluczowych wydarzeń z historii Polski, a także wspieranie działań mających na celu upowszechnianie wiedzy na temat tych wydarzeń. Ustawowe zadania Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w zakresie podtrzymywania i rozpowszechniania tradycji narodowej i państwowej w przypadku miejsc pamięci i trwałych upamiętnień powinny przyjąć konkretną formę stworzenia możliwości sprzyjających otoczeniu tych miejsc stałą i stabilną opieką, polegającą w szczególności na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, remontowych i robót budowlanych;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z nich w sposób zapewniający trwałe zachowanie ich wartości i autentyzmu;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy.

Głównym celem Programu jest zaangażowanie w opiekę nad miejscami pamięci i trwałymi upamiętnieniami jak największej liczby różnych podmiotów. Szeroka współpraca będzie służyć różnorodności form opieki nad miejscami pamięci narodowej i trwałymi upamiętnieniami, obejmujących prace mające na celu zachowanie autentyzmu miejsca,

działania służące nadaniu lub przywróceniu odpowiedniego wyrazu czy podkreśleniu prestiżu miejsca pamięci, zapewnieniu jak najlepszej dostępności miejsca, a także kreatywnemu zastosowaniu nowoczesnych metod badań, edukacji i promocji do ochrony naszego dziedzictwa narodowego. Zasadniczym efektem działań finansowanych w ramach Programu powinno być upowszechnienie wiedzy o historii naszego kraju, zwłaszcza o jej najtrudniejszych i najbardziej skomplikowanych aspektach, służące wzmocnieniu świadomości obywatelskiej i budowaniu postaw patriotycznych.

O dofinansowanie w ramach programu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego: 1) samorządowe instytucje kultury niebędące muzeami w rozumieniu ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. 2017, poz. 972 i 1086); 2) organizacje pozarządowe; 3) jednostki samorządu terytorialnego; 4) uczelnie publiczne i uczelnie niepubliczne; 5) kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

11. Realizacja przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Cele określone w *Programie Opieki nad Zabytkami Miasta Gdyni na lata 2023-2026* będą osiągane poprzez kontynuację ww. działań, a ponadto:

- inne inicjatywy własne władz Miasta Gdyni,
- wspólne działania władz Miasta Gdyni z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Gdańsku, Urzędem Marszałkowskim Województwa Pomorskiego, władzami kościelnymi oraz innymi jednostkami samorządu terytorialnego na zasadach porozumień, umów, itp.,
- stosowanie instrumentów finansowych (dotacje, prowadzenie instytucji, nagrody, zachęty, itp.),
- funkcje programowe (programy lokalne i projekty, kontrakty, itp.),
- inne działania stymulujące.

UZASADNIENIE

Gmina, zgodnie z Ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 609; zm.: Dz. U. z 2024 r. poz. 721.), w zakresie zadań własnych realizuje sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 7 ust 1 pkt.9).

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292), wprowadziła obowiązek sporządzania przez gminy, na okres 4 lat, gminnych programów opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 87 ust. 1 ww. ustawy, program sporządzany jest przez Prezydenta Miasta, a następnie, zgodnie z art. 87 ust. 3 ww. ustawy, przyjmowany przez radę gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w Wojewódzkim Dzienniku Urzędowym zgodnie z treścią art. 87 ust. 4 cytowanej ustawy.

"Program opieki nad zabytkami Miasta Gdyni na lata 2023-2026" powstał jako aktualizacja Programu na lata 2019-2022 i został pozytywnie zaopiniowany przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Następnie w treści programu wprowadzono zmiany dotyczące minimalnych kwot z budżetu Gminy Gdynia przeznaczanych bezpośrednio na zabytki. Po wprowadzeniu tych zmian Program został ponownie pozytywnie zaopiniowany przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Po uzyskaniu powyższej opinii „Program opieki nad zabytkami Miasta Gdyni na lata 2023-2026” powinien być przyjęty przez Radę Miasta Gdyni.

Program opieki nad zabytkami Miasta Gdyni określa różnorodne zadania gminy w dziedzinie opieki nad zabytkami.

PZK.411.5.2023